

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΤΟΣ Α'. ΦΥΛΑΑ. ΚΑ'.

13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1873.

Ο ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Βδελυττόμενος τὰς βιωτικὰς μερίμνας καὶ θέλων ἐκάστοτε ὡς ἀποκουφίζω τὸ ἐπαχθὲς τοῦ ἔργου μου τρέπομαι ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν τῆς φιλολογίας προϊόντων καὶ μάλιστα τῶν τῆς ποιήσεως καλλιτεχνημάτων, ὅχι βεβαίως, ἵνα τὰ ἔμωρα ποιητικὰ ἀργέτυπα μιμούμενος πειραθῶ κἀγὼ ὡς νεοσοῦς τοῦλάχιστον ἐν τῇ ποιήσει νὰ πτερυγίσω, διότι ἀρχῆθεν πέπεισμαι ὅτι ἡ τέχνη αὕτη εἴπερ τις καὶ ἄλλη πᾶσαν ἀπιστρέφεται μετριότητα, ἀλλ' ἵνα, ὡς εἶπον, περιβομβούμενος τὰ ὦτα ὑπὸ τῆς τοῦ κόσμου τύρβης ἀκούω ἐνίοτε καὶ τινὰς φθόγγους ἀρμονικωτέρους καὶ ἐν τῷ κρατῆρι τοῦ βίου συγκερῶ τὴν χολὴν τῶν μεριμνῶν καὶ φροντίδων μὲ τὸ νέκτρο τῆς ποιήσεως. Ἀκολουθῶν τὸ ἔθος τοῦτο, ἠθέλησα καὶ μάλιστα νῦν ὅτε τὸ θερινὸν θάλπος ἀαδέστερον τὸν ἄνθρωπον διατίθασι, ὡς ἀπολαύσω τὴν ἡδονὴν, ἣν δύναται τις ἀπὸ τῆς ποιήσεως ὡς ἂν ἀντλήσῃ. Κατὰ τύχην δι' ἤκουσα πρὸ ὀλίγου ἡμερῶν βιβλίον τι ἐπιγραφόμενον Ἀττικαὶ Νῦκτες, ὅπερ, ὡς βραδύτερον εἶδον, περιέχει συλλογὴν

(ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.)

δραμάτων μετὰ προλεγομένων. Τὸ ἐπαγωγὸν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς μὲ ἐκίνησε νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον, ἵνα διεξέλθω αὐτὸ καὶ ἀπολαύσω διπλὴν τὴν εὐχαρίστησιν κρατῶν εἰς χεῖρας ἔργα ποιητοῦ Ἑλληνος φιλοτίμως σπουδάζοντος νὰ συντελέσῃ εἰς ἀναβίωσιν τῆς τῶν προγόνων δραματικῆς τέχνης καὶ νῆ Δία, καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν νεωτέρου Ἑλληνικοῦ δράματος. Ἦνοιξα τὸ βιβλίον καὶ εἶδον μὲν ἐν τέλει 6 δράματα, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ εἶδον καὶ προλεγόμενα μακρὰ πλήρη κυρίων ὀνομάτων, ἀποσπασμάτων ἐκ συγγραφέων νεωτέρων καὶ παλαιῶν καὶ καθόλου εἶπειν, πολλὴν τινα ποικιλίαν ἔχοντα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ποικιλία ἀρέσκει φύσει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπειδὴ τὰς φιλολογικὰς ἀρχὰς τοῦ ποιητοῦ Βασιλειάδου ἐν τοῖς προλεγομένοις, ὡς ἐν εἰκότι σαφέστερον ἠδυνάμην νὰ ἴδω, διὰ τοῦτο μοι ἐπῆλθεν ἐρεξίς νὰ διεξέλθω πρῶτον τὰ προλεγόμενα, καθόσον, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐθεώρησα ἄμουσον καὶ σκαὴν τοιούτων προπύλαιον ὑπὸ τοῦ κ. Βασιλειάδου ἐγερθέντων νὰ εἰσέλθω ἄλλοθεν ποθεν εἰς τὸ τέμενος τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης ἢ δι' αὐτῶν. Ἄλλ' εἶδον, φίλε μου, ὅτι τὰ προπύλαια ταῦτα πᾶν ἄλλο ἐσκύπουν ἢ νὰ εἰσαγάγῃσι τὸν φιλόμουσον ἀναγνώστην εἰς τὸ τέμενος τῆς μουσῆς τοῦ κ. Βασιλειάδου καὶ τρόπον τινὰ νὰ παρασκευάσωσιν αὐ-

τὸν εἰς τὸ νὰ μυηθῆ τὰ ἐποπτικὰ καὶ τέλεια μυστήρια τῆς δραματικῆς τοῦ ἀνδρὸς τέχνης. Ἐπιτηδεύων δ' ἐν ἀρχῇ τὴν ἐψυμυθιωμένην ἐκείνην χαριτολογίαν, ἢ οἱ θιασῶται τῆς ἐλαφροῦς καλουμένης φιλολογίας μέχρι ναυτίας ἐκ Γαλατικῶν ἀναγνωσμάτων παρ' ἡμῖν ἀρβύονται, λέγει ὅτι: « ἀπὸ πολλοῦ ἀναρτήσας εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον τὴν λύραν του οὐχ' ἦττον λησμονῶν ἐνίοτε τὴν ὁδὸν τῶν δικαστηρίων ἐπαναστρέφει εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ τὰς μελέτας τοῦ Αἰσχύλου, ἢ δὲ γλώσσα του οὐχὶ σπανίως ὀλισθήσασα ἐπαφίησιν αὐδῆν. (!) κτλ. κλπ.». Μὴ νομίσῃς, φίλε μου, ὅτι ἡ ἐξομολόγησις αὕτη τοῦ κ. Βασιλειάδου δὲν εἶνε ἀξία θαυμασμοῦ καὶ ἀπορίας· διότι μὲν ὁ ἄνθρωπος ἀνῆρτης τῆς λύρας του εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον εἶναι πράγμα εὐκατάληπτον σημαῖνον ὅτι ὦν ἄλλοτε λυρικὸς ποιητὴς ἐγένετο ὕστερον δικηγόρος· ἀλλὰ τὸ ἀκατάληπτον εἰς ἡμᾶς τοῦλάχιστον εἶνε ὅτι ὁ κ. Βασιλειάδης ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἠσχολεῖτο περὶ τὸν Αἰσχύλον καὶ ὅτι τὴν δραματικὴν τέχνην θεωρεῖ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀπασχόλημα. Εὐτυχῆς ἄνθρωπος δυνηθεὶς μὲ τὸν παιδικὸν αὐτοῦ νοῦν νὰ κατανοῇ τὸ βάθος τῶν σημνῶν τοῦ Μαραθονομάχου ποιητοῦ νοημάτων περικεκαλυμμένων ἐν γλώσσῃ τοῖς παισὶ τοῦλάχιστον δυσπροσίτω. Εὐτυχῆς ὡσαύτως ἀφοῦ τὴν κατασκευὴν δραμάτων θεωρεῖ ἔργον καὶ ἀπασχόλημα τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, εἰς ἣν Ἰησομοῶν ἐνίοτε τὴν ὁδὸν τῶν δικαστηρίων ἐπαναστρέφει. Ὡς συγγορήσῃς ὅμως ἡμᾶς ὁ δικηγόρος ποιητὴς ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του καὶ νὰ πιστεύσωμεν τούναντι ὅτι οὐ μόνον τὸν Αἰσχύλον, ἀλλ' οὐδ' ἄλλον τινὰ ποιητὴν ἢ λογογράφον τῶν παλαιῶν ἀναγνῶν ἐγνώ, ἐκτὸς ἐὰν τῆς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων σπουδαίας μελέτης προῖον εἶνε, σολοικισμοί, βαρβαρισμοί, κατασκευὴ τερατωνδῶν λέξεων, ἀσυναξία καὶ συλλήβδην ἐντελής ἑλλειψίς συγγραφικῆς ἀρετῆς. Ὁ ἀμφιβάλλων ἄς διεξέλθῃ ἢ μᾶλλον ἄς διαδράμῃ τὰ τοῦ ἀνδρὸς

προλεγόμενα, ὧν καὶ ἡμεῖς τὰ ἀκροθί- νεια θὰ παραθέσωμεν μὴ ἔχοντες οὔτε χρόνον οὔτε τὴν δύναμιν νὰ κατοπτρεύσωμεν πάντα τὰ κάλλη, ὅσα παρέχει ἡμῖν ἡ τοῦ Βασιλειάδου εὐμουσία. Προ- ἰῶν δ' ὁ ποιητὴς λέγει: «ὅπως δὴποτε ὅμως ἀγαθὸν καὶ δίκαιον εἶνε νὰ γνω- ρίσῃς καὶ τινὰς ἄλλας κρίσεις καὶ με- λέτας μου τὰς μὲν σχετικῶς πρὸς τὰ παρεπόμενα δράματα τὰς δὲ σχετικῶς πρὸς τὸ μέλλον τῆς καθόλου παρ' ἡμῖν δραματικῆς τέχνης ἢ εἰδικώτερον τοῦ ἐθνικοῦ ὅπως λέγομεν θεάτρου»· ἀλλὰ μήπως νομίζεις ὅτι πράγματι ἐν τοῖς προλεγόμενοις αὐτοῦ ἐκθέτει ὅ,τι ἐπαγγέλλεται; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Καὶ τόσον εἶναι ἀληθές τοῦτο, ὥστε αὐτὸς ὁ ποιητὴς προτιθέμενος πᾶν ἄλλο νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἐκθέσῃ τὰς κρίσεις αὐτοῦ καὶ μελέτας πρὸς τὰ ἑαυτοῦ δράματα κτλ. προλαμβάνει τρόπον τινὰ τὸν ἀπει- ρόκαλλον τυχὸν ἀναγνώστην, ὥστε δύ- ναται διεξελθὼν εἰς τέλος τὰ προλεγό- μενά του νὰ ὁμολογήσῃ μετ' ἀγροίκου ἀπλότητος ὅτι οὐδὲν ἐνόησε, καὶ λέ- γει τὰ σεμνὰ ταῦτα καὶ διθυραμβικά. «Ἐν τούτοις ὀφείλω νὰ κινήσω τὴν χεῖρα ἀφιέμενος εἰς τὴν φιλίαν, ἥτις κρατεῖ οὐχὶ τὸν διαβήτην τῆς μωρᾶς τυπικότητος εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ δάκρυ τῆς συγγνώμης καὶ τοῦ ἐνθου- σιασμοῦ εἰς τὰ ὄμματα». Δὲν ἀπαιτεῖ- ται κόπος, ἵνα ἐννοήσῃ τις ὅ,τι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Βασιλειάδου, ἵνα κρίνῃ τις ὀρθῶς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα ὀφείλει νὰ μὴ κρατῇ τὸν διαβήτην τῆς μωρᾶς τυπικότητος ὅ ἐστι νὰ μὴ ἔχῃ τις ὡς μέτρον τοὺς κανόνας τῆς ἀνοή- του λογικῆς, ἣν ἐκεῖνος ὁ μωρὸς Στα- γειρίτης ἐμύρφωσεν, ἀλλὰ νὰ κρατῇ τὸ δάκρυ τῆς συγγνώμης ἢ τοῦ ἐνθουσι- ασμοῦ εἰς τὰ ὄμματα, ὅ ἐστι νὰ ἦνε ἐκ τῶν προτέρων παρασκευασμένος νὰ συγγορήσῃ πᾶσαν μωρίαν καὶ ἐνθουσι- ωδῶς νὰ διατεθῇ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἢ ἀμά- θεια, ἢ διεφθαρμένη αἰσθητικὴ κρίσις, ἢ κουφόνοια δύναται νὰ γεννήσῃ. Νὰ ἦνε ἐκ τῶν προτέρων προδιαθεθεμένος νὰ θαυμάσῃ σωρὸν τινὰ οὐδεμίαν ἐνό- τητα ἔχοντα οὐδεμίαν τάξιν καὶ ἀρμο-

νίαν, ἀλλ' ὄντα τὸ τοῦ Ὁβιδίου *rudem indigestamque molem* διὰ τὸν λό- γον ὅτι ἐλλείπει ὁ κοῦς ἵνα διέλλῃ τοῦτον καὶ διακοσμήσῃ. Ἄλλ' ἄς ἀπο- δώσωμεν τῷ ποιητῇ καὶ ἀρετὴν τινα μεγάλην καὶ δυσεῦρητον τὴν εἰλικρί- νειαν, ἣν λαβὼν, ὡς λέγει, ἀφετηρίαν τοῦ λόγου του καὶ ἥς τρανότατον ἀλη- θῶς παρέχει τεκμήριον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁμολογῶν «ὅτι κινεῖ τὴν χεῖρα ἄνευ ἐντέγγου τινὸς διαγράμματος, ἄνευ ἁ.λ.λοτρίου τινὸς σκοποῦ (!!!) ἀτά- κτως, βιαίως, τραχέως, ἠπατημένως ἴσως, ἁ.λ.λ' ἔσο βέβαιος εἰλικρινῶς». Ἄλλόκοτος εἰλικρίνεια! Ἀναβαίνων ὁ ποιητὴς ἐπὶ ὑψηλότερας τιμὸς ἠθικῆς σκοπιᾶς καὶ τοὺς πνευματικῶς ὀφθαλ- μοὺς λαχμπροσμένους, θεωρεῖ τὴν κοι- νωνίαν ἔρπουσαν χαμαὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης· ἐστερημέ- νην πάντων τῶν γοητευτικῶν χρωμά- των τῆς τοῦ ἥθους εἰκόνας, τῆς φιλίας τῆς πίστεως, τῆς συγγνώμης καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ῥητορι- κώτερον ὑπὸ τοῦ κ. Βασιλειάδου ἀπα- ριθμοῦνται. Πόσον ἀλγεινὸν εἶναι τὸ θέαμα τοῦτο αὐτὸς ὁ ποιητὴς ὁμολογεῖ. Κλαίει δ' ἔτι μᾶλλον, διότι δὲν «δύνα- ται ἐκ τῆς συγχρόνου κοινωνίας ν' ἀνα- λάβῃ γραμμὰς χαρακτήρων ἀπλῶς ἄν- θρωπίνων κλπ.» καὶ νὰ μορφώσῃ, ὡς ἠλπίζεν, ἀληθῶς ἐθνικὴν εἰκόνα πρὸς κατασκευὴν δράματος ὑπὸ δὲ τῆς λύ- πης καὶ τῶν οἰμωγῶν ἐπιλανθάνεται τί ὀφείλει ἐν τοῖς προλεγόμενοις αὐτοῦ νὰ εἴπῃ καὶ αἰσθανόμενος πληθῶραν τοῦ ἐγκεφάλου ἠναγκάσθῃ νὰ ἐκχέῃ ἐν τοῖς προλεγόμενοις αὐτοῦ ὡς ἐν πανδεχεῖ τινι λεκάνῃ πᾶν ὅ,τι εἶδέ ποτε ἢ ἤ- κουσεν ἢ ὠνειρεύθη, καθόσον πιστεύο- μεν τὸ ὄνειροπολεῖν εἶνε οὐχὶ τοῦ ποιη- τοῦ ἀλλότριον. Οὕτως ὥστε τὰ προλε- γόμενά του ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ζω- γραφικῶς ἐκεῖνος πίνακας, εἰς οὓς ἀπειροκάλλου ζωγράφου χεῖρ πάντα τὰ χρώματα ἀναμιξί ἐπέβαλεν. Ἀφοῦ ὁ τῆς θέμιδος λειτουργὸς ἀναβιβάζει ἐπὶ τοῦ ἱκρίωματος τὴν ἀνωτέραν ἐν Ἑλλάδι κοινωνικὴν τάξιν, ὡς μὴ ἀπεικονίζουσαν ἐν συνόλῳ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα εὐ-

ρίσκει ὅτι «παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλη- σι καὶ τοῖς σήμερον Εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσι οἷον Ἀγγλοῖς, Ἰσπανοῖς, Γερμανοῖς, Γαλάταις, Ἰταλοῖς ἢ ἀνωτέρα τῆς κοι- νωνίας μερὶς εἶνε καὶ ἦτο ἐν συνόλῳ πι- στὸν τοῦ ἰδίου ἔθνους ἀπεικόνισμα». Παρρηχόμενοι τοῦ ἐξετάσαι, ἐὰν ἡ τοῦ Βασιλειάδου γνώμη ἔχει ὀρθῶς ἢ ἐσφαλ- μένως παρατηροῦμεν μόνον πόσον θρα- σέως ἀποδύεται ὁ μουσοπόλος οὗτος καὶ θεμιστοπόλος ἅμα ἀνὴρ νὰ διδάξῃ πράγματα, τὰ ὅποια οὕτως εἰκῆ ἐπηλ- θον εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ μόνον καὶ μό- νον ἵνα πυργώσῃ ἡμῖν τὴν ἀνωτέραν ἐν εἰσαγωγικοῖς παρατιθεῖσαν αὐτοῦ ῥῆσιν. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενό- μενοι ἐγελάσαμεν ἥδιστα ἐνθυμηθέντες πόσον ἢ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦσα ἡμιμά- θεια ἐνθαρρύνει τοιοῦτους ἀνθρώπους οἷος ὁ ἡμέτερος ποιητὴς. Εἰς τῶν περὶ τοὺς λόγους ἐν Ἑλλάδι σπουδαζόντων, περὶ οὗ εὐαρμόστως δύναται νὰ λεχθῇ τὸ περὶ τοῦ Μαργίτου εἰρημένον. «Πολλ' ἐπίστατο ἔργα κακῶς δ' ἐπί- τατο πάντα» καὶ εἰς τὸν αὐτὸν θία- σον, εἰς ἣν ὁ κ. Βασιλειάδης ἀνήκων, ἀπαναισχυντῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν λέ- γει τοῦ τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων κα- θόσον ὁ ἀνὴρ εἶνε πολυγράφος τις καὶ ποικιλογράφος «ὅτι ὑπὸ τῆς τοῦ Πει- σιστράτου τυραννίδος ἀναγκασθέντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθηκον συγγραφήν νό- μων τῷ Σόλωνι». Ἐὰν δύνασαι μὴ γε- λάσῃς· ἀλλὰ μὴ δαπανήσῃς ἀφ' ἐτέρου τὸν γέλωτά σου, καθόσον τοῦτο δὲν εἶναι οὔτε τὸ μόνον οὔτε τὸ ἐλεεινό- τατον παραλήρημα τῆς ὁμοουσίας Γραι- κύλων τινῶν ἀποτελούντων μάλιστα τὸν ἐν Ἑλλάδι ποιητικὸν θίασον, ὅ- στις κατήσχυον τὴν γῆν τῶν μουσῶν γεννῶν καὶ ἐπιδεικνύον ποιητικὰ γεν- νήματα ἔτι χεῖρονα τῶν μερακυλλίων ἐκείνων, ἅτινα διασύρων ὁ χαριέστατος Ἀριστοφάνης ἐκάλει ἐπιγυλλίδας καὶ στωμύλιμα χελιδόνων μουσεία καὶ τῆς τέχνης λωβητίας. Ἄλλαχού τῶν ἑαυτοῦ προλεγόμενων μᾶς λέγει ὁ κ. Βασιλειάδης τὸ ἀληθές τοῦτο μυστή- ριον ὅτι ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ὁθω- νος τὸ Κράτος ἡμῶν ὁμοιάζε λεκάνην

κλπ. καὶ ὅτι ἡ ἀληθὴς ζωὴ τῆς Ἑλλάδος ἀπῆλθε τῆς μητρῴας καὶ ἔλευθεράς γῆς ἐξελληνίζουσα τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Τερρέστιν. Τὰ παρὰ τὰ ῥήματα ταῦτα οὐδαμῶς ἄλλως ἐξηγούνται, εἰμὴ ἐὰν υποθέσωμεν ὅτι ὁ ποιητὴς λυρικώτερον διατιθεῖς καὶ ἐπὶ τῶν ὠκυπέτρων τῆς ἑαυτοῦ φαντασίας εἰς μέγιστον ὕψος ἀρθεῖς ἰλιγγίασε καὶ εἶδεν τὴν νεωτέραν δηλονότι Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν βασιλείαν, ἐξελληνίζουσαν τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας τὰ τῶς δηλονότι ὑπὸ Σουθῶν οἰκούμενα, ἐξελληνίζουσαν (!!) τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Τερρέστιν. Καὶ ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ἀνόητοι Ἕλληνας ονειρευόμεθα τὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς μέλλοντα νὰ ἐκπηγάσωμεν ἀγαθὰ, ἀφ' οὗ καὶ ἡ κραταιὰ Ἀγγλία ἐξελληνίσθη καὶ ἐπομένως, ἀφ' οὗ πάντα τὰ ἀγαθὰ, ὧν ἕνεκα ὁ κόσμος θαυμάζει καὶ μακαρίζει τὴν Ἀγγλίαν ἐγένοντο οὐδὲν ἄλλο ἢ Ἑλληνικά!! Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ἔλιγμους τοῦ λαβυρίνθου, ὃν ὁ κύριος Βασιλεὺς καλεῖ κατὰ συνήθειαν βεβαίως προλεγόμενα. Προβαίνων ὁ ποιητὴς μεταβαίνει εἰς τὴν ἐν Ὠρωπῷ σφαιρῇ τῶν Ἀγγλῶν θρηνητὴν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐνὸς Μικροκορδάτου, ἢ Μεταξᾶ ἢ Κωλέττου καὶ ἀκολουθῶς ἠθολογῶν πηδᾶ εἰς τοὺς κοινὰς τόπους τῆς ἠθικῆς περὶ ψεύδους περὶ τῆς ἐλλείψεως τῆς φιλίας καὶ τῆς πίστεως, τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ καθήκοντος, περὶ τῆς χαρκατηριζούσης τοὺς Ἕλληνας ἀπιστίας, καὶ περὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἐφ' ἑκάστου τῶν ὁποίων δύναται ἕκαστος νὰ ἐπιφωνῇ τὴν τῶν παλαιῶν παροιμίαν « οὐδὲν πρὸς Διόνυσον »

Ἀκολουθῶς παρεμβάλλει ἐπεισοδίον τι περὶ Ἰταλίας ἀκριβῶς μὲν διατὶ ἀγνωσθῆναι εὐκάζομεν ὅμως ὅτι ἴσως ἵνα ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ματσίην, διότι ἐθεώρησε φαίνεται καλὸν νὰ παραλίπη ἐν ὄνομα τῶ ὁποῖον εἶχεν ἴδε ἢ ἀκούσει. Ἐπειτα ἐπισωρεύει πολλὰ τινα καὶ ποικίλα, οἷς ὡς χρυσῶν κορωνίδια ἐπιτίθει τὰ τεκ-

μήρια τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ δεινότητος. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ κατασκευάσωμεν διὰ δῆμα ἄξιον νὰ κοσμηθῆν κεφαλὴν τοῦ μουσοπνεύστου ποιητοῦ τῆς Ἀμαθειας, ὡς λαμπρότατον αὐτοῦ ἀδάμαντα ἠθέλωμεν ἐκλέξει τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἀνεπιστημοσύνην, ἐν ἣ λαμπρότερον ἢ ἐν παντὶ ἄλλῳ δεῖκνυει τὴν θρασύτητα αὐτοῦ ὁ ποιητὴς καὶ ἐν ἣ φαίνεται μὲ χρι πύσου βαθμοῦ καταφρονεῖ τῶν ὁμοφύλων του ὁ ἄξιος σεβασμῶς κ. Βασιλεῖαδης. Μετὰ τὸν Ματσίην ἀγνωσθῆναι διὰ τίνος πηδήματος γενναίου μετέβη εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ μακαρίτου Ὁθωνος ὅπου διασύρων τὴν ὀνειαν ὡς λέγει, ἐκείνην βασιλείαν, ἣτις οὐδὲν ἄλλο ἢ μὴν ἀγαθὸν ἐκόμισεν εἰμὴ παράσημα καὶ χρυσὰ σειρήνια καὶ χορὸν καὶ ἐπιτελεῖα παραγωνίζεαι τὰ ἀκραιφνῆ Ἑλληνικὰ αἰσθήματα τοῦ δυστυχῆς ἐκείνου βασιλέως, ἀσεβεῖ εἰς τὴν ἱεράν μνήμην τοῦ φιλέλληνο αὐτοῦ πατρὸς καὶ τέλος ἐν ὑποσημειώσεαι καθάπτεται καὶ τοῦ σοφοῦ καὶ γηραιοῦ καθηγητοῦ Φιλίππου Ἰωάννου. Οὐδὲν παράδοξον. Ἄφ' οὗ ὁ σεμνότητος οὗτος ἄνθρωπος καταφρονεῖ καθόλου τῆς ἀληθείας, καταπατεῖ τοῦ κανόνα τῆς τέχνης καὶ οὐδὲν ἐφύδιον ἔχων ἀναβαίνει τὴν ἀνάτη τοῦ Ἑλικῶνος ὄδον, τί παράδοξον, ἐὰν ἐνόμισεν ὅτι ἔχει τὸ αὐτὸ δικαίωμα νὰ καταπατῆ τῆς εὐγνωμοσύνης τὸ αἶσθημα, νὰ ὑβρίζῃ ἀνθρώπους σεβαστοὺς, ὑπὲρ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ὀλόκληρον βίον δαπανήσαντας καὶ καθ' ὃν χρόνον μέλλουσι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ βίου ἀντὶ λόγων εὐγνωμοσύνης νὰ προπέμπῃ αὐτοὺς μὲ ἀγρίας καὶ θηριώδεις κραυγὰς ἀχαριστίας. Ὁ δὲ πάντων δεινότατον αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητὴς, ὅστις μικρὸν πρόσθεν θρηνητὴν ὅτι ἐξέλιπεν ἐν Ἑλλάδι « ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ τὸ καθῆκον » παρέχει ἑαυτὸν βδελυρώτατον ἀγνωμοσύνης δείγμα. Τοιοῦτος δ' ὢν προσποιεῖται ἀρετὴν, προσποιεῖται ὅτι θρηνητὴν διότι δὲν εὐρίσκει ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν κοινωνίας χαρακτῆρας εὐγενεῖς ὑψηλοὺς μεγαλοσχημονας δυναμένους νὰ ἐφελκύνωσιν ἐφ' ἑαυτοὺς τῶν θεατῶν τὰ βλέμματα καὶ νὰ ἀναρριπίσωσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν

τὸ ζώπυρον τῆς ἀρετῆς. Ἄς ἀνοίξῃ ἕκαστος τὰς τραγωδίας τοῦ Βασιλεῖαδου διὰ νὰ ἴδῃ εἰς ποίους χαρακτῆρας κατήνησεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ μετ' ἄλλους ζητῶν καὶ μὴ εὐρίσκων ἐν τῇ νῦν κεινωνία χαρακτῆρας οἷοι ὁ τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ Αἴαντος. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ προλεγόμενα σκοποῦντες ἐν τέλει μιᾶς τῶν τραγωδιῶν αὐτοῦ τὴν ἀνάλυσιν νὰ παραθέσωμεν, ὅπως ἐμφανῆς καταστῆ ὅτι ὁ Βασιλεῖαδης γράφων ὅσα γράφει ἐν τοῖς προλεγόμενοις αὐτοῦ δὲν συνκισθάνεται ἀληθῶς τὴν ἔλλειψιν χαρακτῆρων ἀρμοζόντων εἰς τὸ σεμνότερον καὶ μεγαλοπρεπέστατον εἶδος τῆς ποιήσεως τὴν τραγωδίαν, δὲν θαυμάζει ἀληθῶς ἀλλ' οὐδὲ γινώσκει ἴσως εἰμὴ ἐξ ἀκοῆς τὰ δραματικὰ ἀριστουργήματα, ἄπερ πολλαχού τῶν ἑαυτοῦ προλεγόμενων ἐν ἀσυνδέτῳ σχήματι ἐπισωρεύει καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν ἀρμόζει τὸ τοῦ Ὀρατίου *parturivul montes et nascetur ridiculus mus*.

Ἄλλ' ὅτι μάλιστα ἐφείλκεται τὴν ἀπορίαν ἡμῶν καὶ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ ἀναισχυντῆ τῶ ἀνακαινιστοῦ (!) τοῦτου τῆς Ἑλληνικῆς τραγωδίας εἶνε ὑποσημειώσεαι τις μακρὰ ἀρχομένη καθὼς ἀρχίζουσι τῶν ἀγυρῶν οἱ λόγοι ἀπὸ τῆς φράσεως « εἶνε ὄντως θαυμαστὸν κλπ », δι' ἣς σημαίνεται ὅτι ἄνθρωποι εἰς βάθος μελετήσαντες σπουδαίον τι καὶ δυσπέπλυτον ζήτημα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς ἀσφαλῆς καὶ σαφές τι τέρμα καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφωνοῦσιν « εἶνε ὄντως θαυμαστὸν... » Πρὸς πίστωσιν τῆς δοξασίας « ὅτι οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ ἐκθηλούνται ἐν τῷ μακρῷ καὶ τῷ ἡσυχῷ πολιτικῷ καὶ κοινωνικῷ βίῳ » παραθέτει ὀλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι οὗ, ὡς λέγει, « ἰδρυταὶ τῆς φιλικῆς εταιρίας ἠλέκτρισαν τὸ δούλον τοῦτο ἔθνος κλπ ». « Αὐτὴ ἡ κλεινὴ ἱστορία τῆς μητρῆς Ἑλλάδος, λέγει ὁ βαθυγνώμων ἱστορικὸς, δεῖκνυται ἀναβιοῦσα (!) λαμπρὰ ἀπὸ τοῦ χάους καὶ τῆς λήθης διὰ τῶν μεγάλων ἐπὶ τῶν Βαβυλῶν ἄθλων, οἷον ὁ πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ ὁ Τρωϊκὸς πόλε-

μος ». Ὅσας λέξεις περιέχει ἡ ῥῆσις αὐτὴ τόσους ἀδάμαντας δύναται τις νὰ συλλέξῃ, ἵνα κοσμήσῃ τὸν οὐχ' ἦττον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἢ ἐν τῇ ποιήσει ἔξοχον Βασιλεῖαδην. « Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος λέγει ὁ ποιητὴς τῆς Ἀμαθειας δεῖκνυται ἀναβιοῦσα (!) λαμπρὰ ἀπὸ τοῦ χάους καὶ τῆς λήθης ». Ἐν τῶν δύο ἢ ὁ Βασιλεῖαδης ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀναβιοῦσα, ὑπὲρ ἀπίθανον, ἀφ' οὗ τόσον βαθέως τὴν Ἑλληνικὴν γινώσκει γλώσσαν, ὥστε ὡς ἐν ἀρχῇ τῶν προλεγόμενων αὐτοῦ κομπάζων εἶπε « πῶς ἔτι ὢν ἡσχολεῖτο περὶ τὸν Αἰσχύλον ἢ ὡς ἱστορικὸς βαθὺς καὶ ἀποθέτου τινὸς ἱστορικῆς σοφίας ἐπήβολος γινώσκει ὅτι « πρὸ τοῦ χάους καὶ τῆς λήθης, ἀφ' ὧν ἀνεβίω λαμπρὰ ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος » ἐγένετο ἐπίσης λαμπρὰ Ἑλληνικὴ ἱστορία μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ λαμπρότης αὐτῆ εἶναι μόνον τῷ κυρίῳ Βασιλεῖαδῃ γνωστή. Ἀκολουθῶς ἀφοῦ λέγει ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἄρχεται μεγαλυνομένη ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ καθεξῆς μικρὸν ὑποβάς προστίθησιν ὅτι ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ βλέπει τις τὰς Ἀθήνας μεγάλας κλπ, ἕνεκα « τοῦ ἀναρριπισθέντος ἔρωτος τῆς τιμῆς, τοῦ ἐκτάκτου ὄργασμοῦ καὶ τοῦ πολεμικοῦ φρονήματος ». Εἶναι ἄπορον πῶς ὁ κ. Βασιλεῖαδης μὲς διδάσκει ὅτι ὁ ἔρωτος τῆς τιμῆς, ἢς τις κατ' αὐτὸν ἐν τῇ πρὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου εἰρήνῃ δὲν ὑπῆρχεν, ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ καὶ διὰ τὸν πόλεμον ἀναρριπίσθη καὶ ὅτι προσελήθη ἡ σῆψις, ἵνα αὐτοὺς τοὺς τοῦ Βασιλεῖαδου λόγους παραθέσωμεν, ἢ ἐκ τῆς μακρᾶς εἰρήνης γινομένη. Αἰσχυνομένη βλέποντες Ἕλληνα ἀξιοῦντα μὲν ἀφ' ἐνὸς ν' ἀνακαινίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν τραγωδίαν, ἀγνωσθῶντα δ' ἀφ' ἐτέρου ὅτι καὶ τὰ παιδία τῶν Σχολείων γινώσκουσι διότι ἐὰν ὑπάρχη τι γεννησάν τὴν σῆψιν, ὡς λέγει ὁ κ. Βασιλεῖαδης, εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτὸν ἡ λύσσα τῶν φατριῶν ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἀνώτατον αὐτῆς βαθμὸν, ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτὸν ἐγεννήθησαν οἱ βδελυρώτεροι τῶν δημαγωγῶν, ὅσους ποτὲ ἐ-

γέννησεν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς. Καὶ ἂν ἐκ τῶν ἐρίδων τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐγεννήθη, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς ποιητῆς, ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐκ τοῦ βαθυτάτου σκοτούς (!) « ἂν πιστεύσῃ τις τὸν κ. Βασιλειάδην πρὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ὅστις ἐγεννήθη ἐκ τοῦ βαθυτάτου σκοτούς (!) οὐδὲν ἐλάχιστον τῆς τῶν Θεῶν ἱστορίας γνωστὸν ὑπάρχει ». Ἐὰν ἐκ τῶν ἐρίδων τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ φ. λέγοντος σεισμοῦ (!) ἀνεπερώθη τὸ φρόνημα τοῦ Ἐπαμεινώνδου μήπως ἐκ τῶν αὐτῶν ἐρίδων δὲν ἐγεννήθη ὁ Κλέων δὲν ἐγεννήθη ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Ὑπέροβλος καὶ λοιποὶ; Μετ' ὀλίγα δὲ τινα μεταβαίνει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον περὶ οὗ λέγει ὅτι μάτην ἐπέχεσεν τὸν Ἑλληνισμόν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Δὲν ἔχομεν τὴν ἱστορικὴν πολυμαθεῖαν τοῦ κ. Βασιλειάδου, ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν, ἐὰν ἄλλος τις ἱστορικὸς ἐξηγήσῃ τὴν γνώμην ὅτι μάτην ὅτε Ἀλέξανδρος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπέχεον τὸν Ἑλληνισμόν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐξεναντίας ἠκούσαμεν καὶ πιστεύομεν, ὅτι ἐν τῇ διαδόσει τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν ἐνορᾷ τις τὴν πλήρωσιν ἐνὸς τῶν μεγίστων βουλευμάτων τῆς θείας προνοίας, ἀφ' ὅσα παρέχει ἡμῖν τὸ μέγα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας δράμα. Κατόπιν μεταβαίνει εἰς τὸν Βυζαντινὸν Ἑλληνισμόν ὅπου λέγει τάδε: « Ἡ μὲν γαλήνη ἀπεχάνοντο τὸ ἔθνος, ἡ δὲ ἐνὸς ἡγεμόνος θερμὴ ἀναπνέουσα καρδιά πρὸ τοῦ κινδύνου τῶν Ἀραβικῶν ἢ Ὀθωμανικῶν ἐρδῶν ἀφύπνιζεν αὐθωρεὶ ἀπάσας τὰς μυριάδας τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν νίκην ἢ μεγαλειότητα ὡς ἐπὶ Ἡρακλείου ». Οἱ λόγοι οὗτοι ἐν πρώτοις προὑποθέτουν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς εἶχε τὸν χαρακτῆρα τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅ ἐστι ὅτι ὁ Βυζαντινὸς καλούμενος Ἑλληνισμὸς εἶνε μία συνεχῆς τοῦ παλαιοῦ μέχρι τῶν χρόνων ἡμῶν τελευτώσα. Τὸ ζήτημα τοῦτο παραλείπομεν ἐν τῷ παρόντι, διότι φαίνεται μὲν ἀληθῶς ἐν τῇ σωρείᾳ ἐκείνῃ τῶν ἑτερογενῶν στοιχείων, ἥτις καλεῖται Κράτος Βυζαντινὸν, ἐπιπεχυμένη χροιά τις Ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' οὐ-

τως ἀμυδρά καὶ ἀσθενῆς, ὥστε αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος οὐδὲ συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνισμοῦ εἶχον σαφῆ. Καὶ ἂν ποτὲ ὡς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ Ἡρακλείου καὶ ἐπὶ τῶν ἡρώων, οἵτινες ἤμασσαν μάλιστα ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας ἔλπει τις νίκας τινὰς καὶ τρόπαια τῶν Βυζαντινῶν, ἀμφιβάλλομεν ὅμως ἐὰν ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἐθνιστικὸν τῶν Βυζαντινῶν τόσον, ὅσον εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν καὶ τὴν δεξιότητα τῶν ἡγεμόνων τῶν. Τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ κυρίου Βασιλειάδου ὅτι ἐπὶ Ἡρακλείου ὠδηγοῦντο αἱ μυριάδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ νικηφόροι κατὰ τῶν Ὀσμανικῶν καὶ Ἀραβικῶν ἐρδῶν εἶνε πρᾶγμα πρωτάκουστον καθὼς καὶ τόσα ἄλλα, ὅσα ἐχάρισεν ἡμῖν ἡ τοῦ Βασιλειάδου μούσα, διότι οὔτε Τουρκικαὶ ἐρδαὶ ὑπῆρχον ἐπὶ Ἡρακλείου, οὔτε πρὸς Ἀραβικὰς ποτὲ διαγωνισθεὶς ἤρατο νίκας καὶ ἔστησε τρόπαια ὁ Βυζαντινὸς Ἀυτοκράτωρ τούναντίον μάλιστα ἐὰν δὲν ἀπατώμεθα οἱ Ἀραβες ἡδη ἐπ' αὐτοῦ ἤρπασαν ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους τὴν Συρίαν τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον. (Ἀκολουθεῖ).

Ν. ΠΑΠΑΔΕΞΑΝΔΡΗΣ.

ΒΙΟΣ

ΙΩΑΝ. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

(τέλος ἴδε φυλλάδ. Κ').

« Συνθήκη μεταξὺ τῶν εἰς τὸ Καστέλι τοῦ Κόλπου τῆς Ναυπάκτου, φρουρῶν καὶ λοιπῶν ἀγάδων, καὶ τοῦ ἐξοχωτάτου πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τοῦ Κυβερνήτου εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, Κυρίου Αὐγουστίνου Καποδίστρια, γενομένη διὰ μέσου τοῦ Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου ὡς ἀκολουθεῖ. « Α'. Ἀφ' οὗ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἐπολεμήθημεν ἀπὸ τὰς Ἑλληνι-

κὰς δυνάμεις, βλέποντες ὅτι δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ βραστάζωμεν διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσωμεν μὲ ἡμᾶς πολλὰ γυναικόπαιδα, ὅπου εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ εἰρημένον Κάστρο, μὲ τὸ μέσον τοῦ εἰρημένου Σιὸρ Τζουάνε ἐσυμφωνήσαμεν ὡς ἀκολουθεῖ.

« Β'. Νὰ μᾶς δωθοῦν Καράβια καλὰ καὶ σίγουρα διὰ νὰ μᾶς πᾶνε εἰς τὸν Ἀὔλων καὶ νὰ πληρωθῇ ὁ Ναῦλος ἀπὸ τὸν ἐξοχωτάτον πληρεξούσιον.

« Γ'. Ὅσα ζῶα ἔχομεν, τὰ ὅποια δὲν ἠμποροῦμεν νὰ πάρωμεν, νὰ ζετιμηθοῦν καὶ νὰ μᾶς πληρωθῇ ἡ τιμὴ τους.

« Δ'. Νὰ λάβωμεν τὰ πράγματά μας, ὅσα εἶναι ἰδικὰ μας, ὁμοῦ καὶ ὅλα μας τὰ κινητὰ πράγματα.

« Ε'. Νὰ μᾶς δοθῇ ζαρεὲς διὰ δέκα ἡμέρας ψωμί καὶ ρίζι.

« ΣΤ'. Μέσα εἰς τὸ Κάστρον νὰ μὴν ἔμβουν τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, παρὰ ἀφ' οὗ ἡμεῖς ἐμβαρκαρισθήκαμεν εἰς τὰ Καράβια μὲ ταῖς φαμέλαις μας καὶ εἶδη μας.

« Ζ'. Θέλουν ἔμβει μόνον δέκα ἄνθρωποι τακτικοί, διὰ νὰ βουλώσωμεν τοὺς Τοπχανάδες ὅπου ἔχουν τὸ μπαρούτι καὶ νὰ στέκωνται ἐκεῖ διὰ προφύλαξιν, ὅπου νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ κανένας χατᾶς.

« Οὕτω συμφωνήσαντες, ἔγειναν δύο παρόμοια, ὑπογεγραμμένα ἀπὸ τὸν ἐξοχωτάτον πληρεξούσιον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς φρουρᾶρχους καὶ ἀγάδας καὶ μὲ ταῖς βούλαις μας ἐπιβεβαιωμένα.

Τῆ 13 Μαρτίου 1859 Καστέλι.

Ὁ Πληρεξούσιος Τοποτηρητῆς τοῦ Κυβερνήτου

I. A. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

ΙΩ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀβδίαγας
Ἰβραήμ. Ἀγᾶς Τζεστάρης
Μουχαφίζης τοῦ Καστελίου
Χιλίαρχος Σελίμαγας.»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

« Ἐπικυροῖ τὴν παροῦσαν συνθήκην,

συνισταμένην ἀπὸ ἐξ ἄρθρα, ἐγγυώμενος διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

« Ἐκ τοῦ δικροῦ τοῦ Ἑλλάς, ἀπέναντι τῆς Ναυπάκτου.

Τῆ ἐνδεκάτῃ Ἀπριλίου 1829.

Ὁ Κυβερνήτης ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ».

« Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Γραμματέως τῆς ἐπικρατείας.

(ὑπογραφή δυσανάγνωστος).

Μόνον τῷ ὄντι ἡ διάσωσις τῆς συνθήκης ταύτης καὶ τὰ ἐξῆς ἐγγράφα τοῦ Κυβερνήτου καὶ τοῦ Μικρούλη καὶ ἄλλων καθιστώσιν ἀναμφίλεκτα τὰ παρ' ἡμῶν ἀφηγηθέντα.

Ἐν Αἰγίνῃ τῆ 3 Ἰανουαρίου 1829.

« Κύριε Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλε ».

« Ἐπειδὴ μοι εἶναι γνωστὸς ὁ ζῆλος, τὸν ὅποιον τρέφετε νὰ γείνητε χρήσιμος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἔπειδὴ γνωρίζω τὰς σχέσεις καὶ φιλίαν, ὅπου ἔχετε μὲ τὸν Ἰσμαὴλ Μπέη Κονίτζαν, τὸν εὐρισκόμενον εἰς Ναύπακτον, σᾶς ἐπιφορτίζω νὰ ὑπάγητε εἰς Τροιζήνα, καὶ νὰ προσπαθήσητε νὰ ἔλθητε εἰς προσωπικὴν ἐντάμωσιν μὲ τὸν ῥηθέντα Μπέην. Θέλετε τοῦ φανερώσει ὅτι ἔχων παλαιὰς σχέσεις μὲ τὴν οἰκογένειάν του, εὐαρεστοῦμαι νὰ ἐκφράσω διὰ μέσου σας καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὰ εὐνοϊκὰ αἰσθημάτων. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου θέλει ταῦ εἰπῆτε, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Κάστρον τῆς Ναυπάκτου μέλλει μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ πολεμηθῇ ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις, καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, τὸν εἰδοποιεῖτε πρὸς φύλαξίν του, ὅτι, ἂν προσμεινῇ τὸν πόλεμον καὶ τὸ πέσιμον τοῦ Καστροῦ, ἠμπορεῖ νὰ κινδυνεύσῃ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία του, καὶ νὰ ζημιωθῇ μεγάλως, χάνοντας ὅσα ὑποστατικά εἶχε εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα καθὼς καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὅτι ἂν προλάβῃ καὶ δεῖξῃ ἐμπράκτως τὴν πρὸς ἡμᾶς προθυμίαν του καὶ ἐμπιστοσύνην, εἴμαι εὐδιάθετος, καὶ Θεοῦ θέλοντος, ἔχω τὴν δύναμιν νὰ τοῦ ἀποδώσω καὶ ἐγγυηθῶ ὅλα τὰ ὑποστατικά, ὅπου ἔχει ἐκεῖ καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ θέλει τοῦ ἀξήσω καὶ τὴν προσωπικὴν του ὑπόβλησιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς οἰκογενείας του.

«Σὰς δίδετε τὸ παρὸν διὰ τὴν χρησιμότητα εἰς βεβαίωσιν καὶ πίστιν ὧσων τοῦ εἰπῆτε διὰ ζώσης φωνῆς».

I. A. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ».

«Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Παπαρρηγόπουλον.»

«Κύριε Μοίραρχε Φαβρίκιε.»

«Εἶμαι διορισμένος ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου νὰ σὰς παρακαλέσω ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ Δραγομάνος τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου Κύριος Παπαρρηγόπουλος, ἀπερῆξ εἰς αὐτὰ τὰ μέρη διὰ ὑποθέσεις του, νὰ τὸν δώσητε κάθε εὐκολίαν καὶ βοήθειαν, ὅπου ἤθελε σὰς ζητήσει, καὶ μὲ ὄλον τὸ σέβας μένω τῆς εὐγενείας σας.

Τῆ 14 Ἰανουαρίου 1829 Αἰγίνη
Δούλος

A. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ».

Ἐν Ναυπλίῳ 25 Φεβρ. 6 Μαρτ. 1820.

«Κύριε Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλε.»

«Ὁ Αὐτάδελφός μου Αὐγουστίνος μὰς γράφει ἀπὸ τὸ στρατόπεδον Σαλώων, ὅτι πλησιάζει ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν δύνασθε νὰ μὰς κάμετε σημαντικὴν ἐκδούλευσιν. Ὁ Ναύαρχος σὰς δίδει τὴν ἄδειαν νὰ ἀπέλθητε εἰς Σάλωνα καὶ νὰ ἰδῆτε ἐκεῖ τί ἔμπορεῖτε νὰ πράξετε διὰ νὰ ἐπιταχύνετε ὧσων τὸ δυνατόν τὴν παράδοσιν τῶν φρουρίων τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου ὡς ἐπεφορτίσθητε».

«Παρὰ τοῦ εἰς Αἰγίαν αὐτάδελφου μου Βιάρου θέλει λάβετε ἑκατὸν τάλληρα, καὶ αὐτὰ θέλουσιν σὰς χρησιμεύσει διὰ τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἐκάματε εἰς τὴν πρώτῃν ὁδοιπορίαν σας, καθὼς καὶ δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θέλετε καταβάλλει εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ὁδοιπορίαν σας.

«Ἐγγραφα καὶ πρὸς τὸν αὐτάδελφόν μου Αὐγουστίνον ὅτι θέλω στέρξει νὰ πληρώσω καὶ τινα χρηματικὴν ποσότητα, ἂν ἴσως καὶ ἤθελεν εἶσθε ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἔλθουν εἰς χεῖρας μας μίαν ὥραν προτῆτερα τὰ φρούρια τῆς Ναυπάκτου, φθάσει μόνον νὰ εἶναι βεβαία καὶ ταχεῖα ἡ ἐκθασίς καὶ ἡ ποσότης τῆς δαπάνης νὰ εἶναι κατάλληλος μὲ τὰ μέσα

μας. Ὅσον δύσκολος εἶναι ἡ ἐπιχείρησις, τόσον μεγαλητέραν θὰ ἔχη τὴν τιμὴν.

Σὰς ἀσπάζομαι φιλικῶς.

I. A. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.»

«Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Παπαρρηγόπουλον.»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

«Ὁ Πληρεξούσιος τοποτηρητῆς τῆς Κυβερνήσεως, «εἰς τὰς Ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τὸ στρατόπεδον»

«Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Παπαρρηγόπουλον.»

«Ἐπειδὴ οἱ ἐν τῷ Κάστρῳ τῆς Ναυπάκτου Ἄλβανοι σὰς ἐζήτησαν, διὰ συνομιλήσετε περὶ συμβιβασμοῦ, σὰς δίδω τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγητε καὶ νὰ πασχίσητε τὴν σύμβασιν ταύτην, καθ' ἣν τρόπον κρίνετε συμφερότερον εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ὅποῖον δὲ κάμετε συμβιβασμὸν, θέλετε τὸν κάμει ἔγγραφον, καὶ θέλετε μὲ τὸν φέρε νὰ τὸν ἐπιδιορθώσω καὶ νὰ τὸν ἐπικυρώσω.

Τῆ 40 Μαρτίου 1829 ἐκ τοῦ Κόλπου τῆς Ναυπάκτου ἐπὶ τῆς Ναυαρχίδος ἡ Ἑλλάς.

Ὁ πληρεξούσιος τοποτηρητῆς τοῦ Κυβερνήτου

A. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.»

Ἐν Αἰγίνῃ τῆ 28 Ἀπριλίου 1829.

«Κύριε Παπαρρηγόπουλε!»

«Ἐλαβον εὐχαρίστως τὴν ἀπὸ 25 Ἀπριλίου ἐπιστολήν σου καὶ σὲ ὁμολογῶ πολλὰς χάριτας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν, ὅπου ἔδειξας καὶ εἰς τὴν περίστασιν τῶν φρουρίων τῆς Ναυπάκτου. Ἐπιθυμῶ δὲ νὰ καταβάλλῃς τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Μεσολογγίου, προσπαθῶν ὅλας δυνάμεις νὰ ἐπιταχυνθῇ καὶ τοῦτου ἡ πτώσις.

«Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἔρεσιν, τὴν ὁποῖαν εἰς τὸ γράμμα σου μὲ ἐκφράξεις,

ἔσω βέβαιος ὅτι θέλω προθυμοποιηθῆ τασσῶντον μάλλον νὰ συντελέσω τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσῃς μίαν ὥραν ἀρχήτερα τοῦ ποθουμένου, καθὼς ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ἀποδείξω τοισυτοτρόπως τὴν εὐαρέσκειάν μου διὰ τὰς ὁποίας μὰς ἐπρόσφερες ὑπηρεσίας σημαντικὰς.

I. A. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.»

«Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάν. Παπαρρηγόπουλον.»

«Ἐκ μέρους τοῦ Ναυάρχου τῆς Ἑλλάδος, διοικοῦντος τὸν διορισθέντα στόλον πρὸς ἄλωσιν τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Ἀντιρρίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου, κατεχομένου παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, διαλοποιοῖται ὅτι ὁ Εὐγενέστατος Κύριος Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος, διερμηνεὺς τῆς Ἀ. Ἐξ. τοῦ κόμητος Εἰδίνου, Ἀντιναύαρχου τῶν κατὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος θαλασσίων δυνάμεων τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος Πασῶν τῶν Ῥωσικῶν, αὐθόρμητος καὶ μὲ ἀκάματον ζῆλον καὶ ἱκανότητα συνήργησεν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν εἰρημένων τριῶν φρουρίων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.»

«Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἔρχισεν τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1829 καὶ ἐτελείωσε τὸν Μάιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, χρεωστεῖται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἀξέπαινον ἄοκνον προσπάθειαν, εἰς τὸν τιμωτάτον χαρακτῆρα, καὶ εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ εὐγενεῶς Κυρίου Ἰωάννου Παπαρρηγόπουλου, διὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβον τέλος αἱ μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὀθωμανῶν συμβάσεις, διὰ τὴν παράδοσιν τῶν βηθέντων φρουρίων εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

«Εἰς ἐνδειξιν τούτων ἀπάντων τῶν δίδεται τὸ παρὸν ἐπίσημον ἐνδεικτικόν.

«Ἐπὶ τῆς Ναυαρχίδος τοῦ δικροῦτο ἡ Ἑλλάς.»

Τῆ 20 Μαΐου 1830.

Ὁ Ναύαρχος
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ.»

(ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.)

«Ἀφοῦ οἱ ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Ἀνατολικῷ Ὀθωμανῶν ἐπολιορκήθησαν καὶ ἐπολιορκήθησαν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης διὰ πολλὴν κειρὸν, βλέποντες ὅτι δὲν ἔμπορουν νὰ ἀντιτείνουσι περισσώτερον, ἀπεφάσισαν ὡς ἀκολουθεῖ. Πρῶτον. Νὰ ὑπάγουν διὰ θαλάσσης αἱ φαμίλιαι τῶν εἰς Μεσολογγίον καὶ Ἀνατολικῶν Ὀθωμανῶν, συντροφουμένοι μὲ τοὺς ἀνδρας των, συμποσοῦμενοι ὅλα ψυχὰ σχεδὸν 600 καὶ νὰ πληρωθῇ ὁ ναῦλος ἕως εἰς Σαγιάδα καὶ Πρέβεζαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἄνω πλοῖα θέλουσιν εἶναι συντροφουμένα ἀπὸ δύο πολεμικὰ δι' ἀσφάλειαν.

«Β'. Αἱ ἄνω φαμίλιαι θέλουσιν ἐμβαρκαρισθῆ εὐθὺς ὅπου εἰδοποιηθῶσιν, ὅτι τὰ πλοῖα εἶναι ἔτοιμα, πέρανοντας μὰζὺ των ὅσα ἀπὸ τὰ κινητὰ των εἶδη ἢ πράγματα θέλουσιν, ἐκτὸς τῶν ζώων.

«Γ'. Εὐθὺς ὅπου αἱ φαμίλιαι ἔμβουν εἰς τὰ πλοῖα, ὅλα τὰ λοιπὰ στρατεύματα μὲ τὰ ζῶα των θέλουσιν ἀναχωρησεῖ διὰ ξηρᾶς, πέρανοντας ἐνέχειρα ἀμοιβαίως κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Καπετὰν Γεωργίου Νικολάου, ὅστις θέλει τοὺς συντροφουεῖσιν ἕως εἰς τὴν Πούνταν Πρέβεζας διὰ νὰ μὴ ἐνοχληθῶσιν καθ' ὁδόν.

«Δ'. Ὅλοι, τόσον διὰ ξηρᾶς καθὼς καὶ διὰ θαλάσσης, θέλουσιν ἀναχωρησεῖ μὲ τὰ ἄρματα των καὶ λοιπὴν κινητὴν περιουσίαν.

«Ε'. Ἀφοῦ ἔμβουν εἰς τὰ πλοῖα αἱ φαμίλιαι των θέλουσιν διορισθῆ ἐκ μέρους τοῦ πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ δύο γυναῖκες νὰ ἐξετάσουν μὲ ἀκριβείαν καὶ ὅσαι γυναῖκες θελήσουν νὰ μείνουν μὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς, μένουν μὲ αὐτοὺς. Ὅσαι δὲ θελήσουν νὰ μένουν μὲ τοὺς χριστιανοὺς νὰ μένουν μὲ αὐτοὺς. Ἐὰν καμμία ἀπὸ ἐκεῖνας, ὅπου μένουν μὲ τοὺς Ἑλληνας, ἔχη παιδί ὁμολογούμενον ἀπὸ τὴν ἰδίαν μητέρα ὅτι εἶναι ἀπὸ Ὀθωμανὸν νὰ τὸ κρατῇ ὁ πατήρ του.

«ΣΤ'. Τὰ ἀνήλικα εἴτε θηλυκὰ εἴτε ἀρσενικὰ παιδιὰ, ὄντα ὀλιγώτερον τῶν 14 χρόνων, ἂν ἦναι καὶ Τουρκευμένα νὰ κρατῶνται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, χωρὶς νὰ ἐξετάζηται ἡ θέλησις των. Τὰ

ὅποια ὑπόσχονται εἰ Ὀθωμανοὶ νὰ φανερῶσιν ὅλα· καὶ ἂν εὐρεθῇ κανένα, χωρὶς νὰ τὸ παραστήσῃ ἢ θέλοντες νὰ τὸ περάσῃ διὰ Τούρκων, θέλουσιν εἶναι παραβάται τῆς συνθήκης.

«Ζ' Ὅσα πράγματα ἔχουν κινητὰ, τὰ ὅποια θέλουσιν νὰ πωλήσῃσιν ἢ μπουρῶν νὰ τὰ δώσῃσιν εἰς ἕποιον θέλουσιν, ἴσως χωρὶς ἄργητα.

«Η' Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα δὲν θέλουσιν ἐμῆ οὔτε πλησιάζει εἰς τὸ φρούριον τοῦ Μεσολογγίου, ἐὰν πρῶτον δὲν ἐβγῶν οἱ ἐν αὐτῷ ὅλοι Ὀθωμανοί.

«Τῆς παρούσης συνθήκης ἐγένεσαν δύο ἴσα καὶ ἐπεκρῶθησαν ἀπὸ τὸν πληρεξούσιον τοποτηρητὴν καὶ ἐσφραγίσθησαν ἀπὸ ἀμφοτέρω τὰ μέρη διὰ νὰ ἔχουν ὅλην τὴν ἰσχὺν καὶ βεβαιότητα.

«Προσθέτομεν ὅτι εἰς τὴν ἄνω συνθήκην ἐννοοῦνται καὶ οἱ ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Ὀθωμανοί.

«Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 2 Μαΐου 1829.

«Κατ' ἑξῆς Γουμουλά ἐφέντης, Μουσταφᾶς Κρητικῆς, Χασάν Τομπζήμπασης, Νουρεντόνης, Νουρῶ Τουλουφάλαρης, Χατζῆ Χουσεῖν Τζάνης, Μερτζάνης Τζοριγούνης, Φετζᾶς Τουσουφλῆς.

«Ἐπιβεβαίω τὴν ἄνω συνθήκην

ΙΩ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ.»

Πρὸ τῆς ὑπογραφῆς καὶ πραγματοποίησως τῆς συνθήκης ταύτης ἠθέλησε νὰ ἐπεμβῇ ὁ Αὐγουστίνος, ὡς τοποτηρητῆς τοῦ Κυβερνήτου· ἀλλ' οὗτος ἀπέκρουσε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ ἀφῆκε πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον. Παρὰ μὲν τοῖς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηναίων καὶ ἐν Εὐρώπῳ τούρκοις δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐνεργήσῃ ὁ Παπαρρηγόπουλος· διότι εἶχεν ὑπογραφῆ ἤδη ἡ συνθήκη. Οἷαν δὲ πρόνοιαν ἔλαβεν ὑπὲρ τῆς ἐντίμου ἐκπληρώσεως ἀμφοτέρων τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων τούτων συνθηκῶν καὶ ἵνα μὴ συμβῶσιν ὅσα ἄλλοτε δυστυχῶς συνέβησαν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐπὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὁμοίων οἷαν πρόνοιαν, λέγομεν, ἔλαβεν ὁ Παπαρρηγόπουλος καὶ

ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Τούρκων, τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς ἄρθρου τῆς μὴ φιλελληνικῆς, ἀλλὰ μᾶλλον φιλοτουρκου Ἐφημερίδος τῆς Σμύρνης.

«Ὁ ὀκταετής πόλεμος, ἔγραψεν αὐτῇ, μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων παρέχει δυστυχῶς τόσον ὀλίγους ἄνδρας, δυναθέντας νὰ σεβασθῶσι καὶ βοηθήσῃ τοὺς δυστυχισμένους ἔθρους, ὥστε θεωροῦμεν καθήκον μας νὰ δημοσιεύσωμεν τοὺς ἐπαίνους, οὓς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις Ἀντιφρίου καὶ Ναυπάκτου Τούρκων ἐκφράζουσι διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν διαγωγὴν ἐνὸς ἀρχηγοῦ τῶν Ἑλλήνων, τοῦ Ἰωάννου Παπαρρηγόπουλου, διαρμητῆς νέως τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου. Ἡ παρουσία του, μᾶς ἐνεθάρρυνε νὰ συνθηκολογήσωμεν ἐγνώσκωμεν τὸν ἔντιμον χαρακτήρα του καὶ ἐδώσαμεν πίστιν εἰς τοὺς λόγους του. Ἄνευ αὐτοῦ ἡ χύσις τοῦ αἵματος ἦτον ἀναπόφευκτος. Γενομένης δὲ τῆς συνθήκης ὁ Παπαρρηγόπουλος μᾶς παρέσχε τροφὴς καὶ χρήματα μετεχειρίσθη δὲ ἅπαντας τοὺς Τούρκους μὲ πολλὴν φιλανθρωπίαν.»

Καθ' ἅπαν δὲ τὸ διάστημα τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου τότε ὁ Παπαρρηγόπουλος ἔμεινεν ἐν Ἑλλάδι. Μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος αἱ περὶ αὐτῆς διαπραγματεύσεις περιεστράφησαν, ὡς γνωστὸν, εἰς τὸ περὶ τῶν χωρῶν, ἐξ ὧν ἐμελλε νὰ σύγκηται τὸ ἀρτισύστατον Κράτος. Καὶ ὁ μὲν Κυβερνήτης διεξεδίκεῖ ἅπαντα τὰ ἐπαναστατήσαντα μέρη, ἐν οἷς καὶ τὴν Κρήτην. Ἡ δὲ Τουρκία πᾶσαν κατέβαλλε προσπάθειαν νὰ μὴ στερηθῇ τῆς νήσου ταύτης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προκάλεσεν ἐκ μέρους τῶν κατοίκων ἀναφορὰν, φέρουσαν ἀπείρους ὑπογραφὰς χριστιανῶν Κρητῶν, ἀνομολογούντων τὴν εὐχαριστήσιν των νὰ μείνωσιν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἐστάλη εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ συμβούλιον τῶν συμμάχων, ἐκείθεν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις, ἵνα διερευνηθῶσι τὸ τε γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν,

καὶ τὸ ἀνεπιρέατον τοῦ περιεχομένου.

Οἱ πρέσβεις ἐπεμψαν αὐτὴν εἰς τοὺς κατὰ τὸ Αἰγαῖον ναυάρχους καὶ οὗτοι ἐπεμψαν τρία πλοῖα μὲ διαταγὴν νὰ ἐνεργήσωσιν ἀνακρίσεις.

Ἐν τῷ Ῥωσικῷ πλοίῳ ἀπέπλευσε καὶ ὁ πολλὰκις ἀναδειχθεὶς ἐμπειρότατος περὶ τὰ τοιαῦτα Παπαρρηγόπουλος. Περιττὸν νὰ περιγράψωμεν ἐν λεπτομερείᾳ πῶς μεταλλῆθεν οὗτος, ἵνα ἐπιφέρῃ ὅλους ἀντίστριφον τῆς ἐπιθυμίας τῶν τούρκων ἀποτέλεσμα. Ἐν τινι καταλλήλῳ δημηγορίᾳ τοῦ Παπαρρηγόπουλου οὐχὶ μόνον ἅπαντες οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν τούρκων ἀνεβόησαν ὅτι ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐνωσίν των μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἄλλα ἔδοξε δυστυχῶς τῇ διπλωματικῇ καὶ οὕτω ἐπῆλθον ἀκολούθως ὅσα γινώσκωμεν καταστρεπτικὰ τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου τόπου δυστυχήματα.

Ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ Ῥωσο-Τουρκικοῦ πολέμου τότε ἐπῆλθεν, ὡς γνωστὸν, οὐ μόνον ἡ πληρωμὴ τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποζημιώσεις τῶν παθόντων ἐπὶ τε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ μετὰ ταῦτα Ῥωσῶν ὑπακόων. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὥρισεν τὴν ἀποζημιώσιν ταύτην εἰς ἑνδεκά ἑκατομύρια γροσίων καὶ διώρισεν ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐξακριβώσῃ τὰς ζημίας καὶ διανεῖμῃ ἐκάστῳ τὸ ἀναλογικόν. Καὶ ἡ μὲν ἐπιτροπὴ ὥρισεν ὑπὲρ τοῦ Παπαρρηγόπουλου διακοσίας πενήκοντα χιλιάδας γροσίων, ὁ δὲ πρέσβης αὐτῆς Λασκῶς ἀνεβίβασεν εἰς τριακοσίας χιλιάδας καὶ ὑπέβαλε τὸν κατάλογον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πρὸς ἐπίκρυψιν. Ὁ γενναῖός τινος μονάρχης μόλις ἐφθασεν, ἀναγινώσκων τὸν κατάλογον, εἰς τὸ ὄνομα «Παπαρρηγόπουλος» «Γινώσκεις, κύριε πρόεδρε, εἶπε τὰς θυσίας τοῦ ἀνδρὸς τούτου;» Προσπαθούντος δὲ τοῦ προέδρου νὰ δικαιολογήσῃ τὴν αὐξήσιν «περιττὸν τοῦτο» προσέθηκεν ὁ Μονάρχης καὶ σβέσας τὸν ἀριθ. 300,000 ἔγραψεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀριθ. 500,000· καὶ αὕτη εἶναι ἡ μόνη χρηματικὴ ἀποζημιώσις, ἣν ἔλαβεν ὁ Παπαρρηγόπουλος καὶ δι' ἧς ἠγόρασεν

ὅσα κέντηται κτήματα· Μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐστάλη εἰς Βιτόλια σὺν τῷ προξένῳ τῆς Ἀγγλίας Μάγερ, καὶ τῷ πληρεξούσιῳ τῆς Ἑλλάδος Καραπάλω ἵνα πείσωσι τὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον Κιουταγῆν ὅτι τὴν ἐν τοῖς μεθορίαις ληστείαν δὲν ὑποθάλλει ἡ Ἑλλὰς, ὅπως ἰσχυρίζετο τότε ἡ Πύλη, ἀλλ' ἦτο τότε, ὡςπερ εἶναι καὶ σήμερον δυστυχῶς, ἀπόφορος τῶν ἀθλίων μεθορίων.

Μόλις ἀποκατασταθέντων τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι, ὁ μὲν Παπαρρηγόπουλος ἦλθε καὶ εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τῆς Ἑλένης Σταματάκη, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱούς, τὸν Νικόλαον, ἔχοντα βαθμὸν ταγματάρχου τοῦ ἵππικοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ· τὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Μιχαήλ· καὶ μίαν θυγατέτρα, τὴν Βαρθάραν, σύζυγον Ῥαϊνέκ' ἡ δὲ Ῥωσικὴ κυβερνήσις, ἐκτιμῶσα τὰ γράσιμον τοῦ ἀνδρὸς, διώρισεν τὸν Παπαρρηγόπουλον Γενικὸν Ἡρόζενον τῆς Ῥωσσίας ἐν Ἑλλάδι, ἐδρεύοντα ἐν Ἀθήναις. Διετήρησε δὲ τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1862, ὅτε, προδιβασθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συμβούλου τῆς ἐπικρατείας, ἐν ἐνεργείᾳ, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ἐτέθη διὰ τε τὴν ἡλικίαν του καὶ διὰ τὰς πολλὰς ὑπηρεσίας του εἰς εἶδος ἀπομαχίας ἢ διαθεσιμότητος, ἐξ ἧς ὅμως καρποῦται ἅπαντα τὸν μισθὸν τοῦ βαθμοῦ του. Οὕτω τῷ ἔντι δόξαιλουσι νὰ πράττωσιν ἅπαντα τὰ ἔθνη καὶ αἱ κυβερνήσεις, ἵνα ἀμιλλῶνται οἱ ὑπάλληλοι καὶ ὑπηρετῶσι μετὰ ζήλου, ἐν ἀνάγκαις δὲ καὶ νὰ θυσιάζωνται, ὅπως τῷ ἔντι προσεφέρθη πολλάκις νὰ θυσιασθῇ χάριν τοῦ καθήκοντος καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος.

Οὗτος ἐπὶ μὲν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, καίτοι γινώσκων καλῶς ὅτι ὑπηρετοῦν ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὰς Ῥωσικὰς σημαίας οἱ πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ εὐρισκόμενοι δύο υἱοὶ τοῦ Ἀλέξανδρου καὶ Νικόλαου, ἐπεμψεν ὅμως ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τὸν τρίτον υἱόν του Κωνσταντῖνον· μὴ ἀρκοῦμενος δὲ οὐδ' εἰς τοῦτο, ἐξήτητατο ἐπιμόνως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του ὡς χάριν νὰ συμμεθέξῃ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου καὶ προσω-

πικώς. Ἄλλ' ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις, πατρικῶς τῷ ὄντι κηδομένη ὑπὸ αὐτοῦ καὶ μὴ θέλουσα νὰ ψυχράνη τὸν ζῆλόν του, ἀπεποιήθη εὐσχήμως τὴν αἴτησιν ταύτην, ὑποδείξασα ὅτι εἶναι ἀναγκαιότερα ἡ παρουσία του ἐν Ἑλλάδι.

Ἐπὶ δὲ τῆς τελευταίας Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τί δὲν ἐπραξεν ὁ Παπαρρήγοπουλος, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ὀρεινῆς ταύτης νήσου; Εἶδομεν ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς φίλον του, ἰσχυρόντα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ ἐπιστολῇ δὲ ταύτῃ ὁ Παπαρρήγοπουλος συγκεντρώνει, οὕτως εἰπεῖν, ἀπάσας τὰς δυνάμεις του, μεταχειρίζεται πάντα τὰ γνωστά αὐτῷ μέσα νὰ πείσῃ διὰ τοῦ φίλου του τὴν Τουρκίαν νὰ παραχωρήσῃ τὴν Κρήτην, ἵνα προλάβῃ δευρὰ μεγαλειότερα. Ἀλλὰ τὰ πάντα δυστυχῶς εἰς μάτην ἡ θεία πρόνοια δὲν πύδωκεν εἰσεῖτι.

Ἄλλως ἐν Ἀθήναις ἔνθα εὐτυχῶς ἀποκατέστη εἰς ἐκ τῶν πρώτων οἰκητόρων καὶ εὐηργέτησεν τὴν πόλιν ὁ Παπαρρήγοπουλος, ὀλίγοις ἴσως ἀγνωστοῖσι τὰ περὶ αὐτοῦ. Οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς οὐδεμίαν πολιτικὴν βραδυσυργίαν ἢ φατρίαν. Ὁ οἶκος αὐτοῦ εἶναι Ἀβραμιαῖος, ὑπεράνω τῶν ἑκατὸν πενήκοντα παίδων ἐγένετο ἀνάδοχος. Καὶ δὲν ὑπάρχει φιλανθρωπικόν τι ἢ εκπαιδευτικὸν κατὰστημα ἢ ἄλλη τις ἀγαθοεργὸς πράξις, γενομένη ἐν Ἑλλάδι, καὶ μὴ ἀναγνωρίζουσα τὸν Παπαρρήγοπουλον, εἴτε ὡς ἰδρυτὴν εἴτε ὡς εὐεργέτην, εἴτε ὡς ἀπλοῦν συνδρομητὴν, καὶ ἔνθερον ζηλωτὴν παντὸς ἀγαθοῦ.

Πρὸς τὰς σπανίας ταύτας ἀρετὰς ὁ Παπαρρήγοπουλος συνενεὶ καὶ τὴν μετριοφροσύνην. Καίτοι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διαπράξας ἐν τῷ βίῳ του, σπανιότατα ὅμως ἢ οὐδέποτε ὀμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ. Καίτοι πρὸ πολλοῦ ἀξιούμενοι τῆς φιλίας του, ἐσχάτως μάλιστα καὶ συγγενεύσαντες πνευματικῶς, μετὰ πολλῆς ὅμως δυσκολίας ἐδυνήθημεν νὰ τὸν πείσωμεν νὰ μᾶς διηγήσῃ τινὰ, ἐξ ὧσιν ἐπραξεν. Ὅσα δ' ἐνταῦθα ἀφηγή-

θημεν, ἠρύσθημεν ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ αὐθεντικῶν πληροφοριῶν μάλλον, ἢ ἐκ τῶν ἀτελῶν διαγρίσεων τοῦ Παπαρρήγοπουλοῦ διότι οὗτος πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ πραχθὲν ἀποδίδει πάντοτε εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν. «Πολλάκις, μᾶς ἔλεγεν, ἀπαρχόμενος, ἔχων ἄλλο σχέδιον ἐν τῇ στιγματῇ δὲ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ μοι ἤρχετο, κατὰ θεῖαν βεβαίως ἐμπνευσιν, ἄλλη τις ἰδέα ἐνηγκαλιζόμενος ταύτην, ἀνέτρεπον τὸ πρῶτον σχέδιον, ἐξετέλειον τὸ ὑπὸ τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος ἀπέδεικνύετο, ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ ὠφελιμώτερον ἐν τῇ πατρίδι».

Τὴν μὲν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν εὐηργέτησεν, εἰπομεν, ὁ Παπαρρήγοπουλος. Αὕτη δὲ ἀνεκαλόγησε τὰς εὐεργεσίας διὰ τοῦ ἐξῆς ἐγγράφου.

«Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Παπαρρήγοπουλον, Γεν. Πρόξενον κατὰ τὴν Ἀρκτωῶν Ἑλλάδα καὶ Εὐβοίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος Πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν κτλ. κτλ.

«Ἐπειδὴ, Κύριε, ἀφ' ἧς ἡμέρας κατοικήσατε τὰς Ἀθήνας, ἐδείξατε πολιτείαν ἔντιμον, ἠνώσατε τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα μὲ τὸν πολιτικόν, ὁσάκις τὸ δίκαιον, ἡ τιμὴ καὶ τὸ ὄφελος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς τὸ ἀπῆται ἐνῶ μάλιστα ἐπὶ τῆς πρὸ ὀλίγου πνεύσεως Τουρκικῆς ἐξουσίας, ὑπερησπίσθητε τοὺς ἀδυνάτους ἀπὸ τὴν σύντροπον αὐτῆς βίαν καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐπειδὴ ἐδείξατε αἰσθήματα φιλανθρώπου, ἐνταῦθα καὶ φιλαθναίου ἀνδρός, διὰ τοῦτο οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἐνῶ πιστεύουν τὴν ἀπὸ μέρους σας ἐξακολούθησιν παραμοίων εὐγενῶν αἰσθημάτων, λαμβάνουν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἐκφράσων τὴν βλαθεῖαν εὐγνωμοσύνην καὶ σεβασμὸν των πρὸς τὸ ἀξιοτίμον ὑποκαίμενόν σας.

«Παρακαλεῖσθε, Κύριε, νὰ δεχθῆτε τὸ πρῶτον ἐγγράφον ὡς δῆγμα τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐλικρινοῦς ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης.

«Ἐν τοσοῦτῳ ὑποσημειούμεθα μὲ τὴν προσήκουσαν ὑπόληψιν.

«Ἐν Ἀθήναις τὴν 6 Μαΐου 1833.

Οἱ Πρόκριτοι Ἀθηνῶν.

«Ταλαντίου Νεόφυτος, τοποτηρητῆς Ἀθηνῶν.

Ἡγούμενος Πεντέλης Νεόφυτος.

Ἡγούμενος Πετράκη Διονύσιος.

Ἡγούμενος ἀγίου Ἰωάννου Συμεῶν.

Ἡγούμενος Βρανα Γαβριήλ.

Ἡγούμενος Καισαριανῆς Ἰωσήφ.

Σπύρ κ Κυριακὸς, Δημ. Καλλιφρονᾶς,

N. Ζαχαρίτσας,

A. Γέροντας,

Ἰω. Βλάχος,

A. Πετράκης,

Γεώρ. Μεταξᾶς.

B. Μερτροῦδ,

M. Βουζίκης,

Η. Βουγιουκλής,

Δημ. Πάλης,

Σ. Παλαιολόγος.»

Καὶ ἡ μὲν Ῥωσικὴ Κυβέρνησις ἀντήμειψε καὶ ἠθικῶς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Παπαρρήγοπουλοῦ, ὀνομάσασα αὐτὸν ἀλληλοδιαδόχως Ταξίαρχον τοῦ τάγματός τῆς Ἀγ. Ἀννῆς β'. τάξεως τοῦ Ἀγ. Σταυροῦ β'. τάξεως καὶ τοῦ Ἀγ. Βλαδιμήρου γ'. τάξεως. Ἡ αὐτὴ Κυβέρνησις παρέσχεν αὐτῷ ἐπίσης κατὰ τὸ 1828, καὶ τὸ ἐπίτηδες κατασκευασθῆν, ἵνα ἀπονεμηθῇ τοῖς ἀριστεύουσιν ἐπὶ τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου ἀργυροῦν παράσημον ὀνόμασεν αὐτὸν ὡσαύτως σύμβουλον τῆς ἐπικρατείας ἐν ἐνεργείᾳ ὁ δὲ βαθμὸς οὗτος ἀναλογεῖ πρὸς τὸν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τῷ παρέχει ἤδη μισθὸν γιλιῶν ἐννεακοσίων δύο ρουβλίων κατ' ἔτος πρὸς δὲ τούτοις ἀνεγνώρισεν ἐν αὐτῷ ἀλληλοδιαδόχως δεκαπενταετῆ, εἰκοσαετῆ καὶ εἰκοσιπενταετῆ ἀμειπτον ὑπηρεσίαν.

Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τὸ μὲν πρῶτον παρέσχεν αὐτῷ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον, τὸ ἀπονεμόμενον, ὡς γνωστὸν, μόνον εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας ἀγωνιστάς ἐπειτα δὲ ἀπένευεν αὐτῷ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, μετὰ ταῦτα τὸν τοῦ λαίμου καὶ τελευταῖον τὸν τῶν Ταξιαρχῶν μεγαλόσταυρον. (ἔπεται τὸ τέλος).

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑΙ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑΙ

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

(συνέχεια ἴδε φυλλάδιον Κ'.

Ὁ Leopold von Buch καὶ ὁ Elie de Reaumont ἔκαμαν πλείστας ἀξιολόγους γεωλογικὰς παρατηρήσεις, συμφώνους πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Lyell, ἰδίως περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὀρέων ἐξ ἠραιστειῶν ἐκρήξεων. Ὁ E. de B. στηριζόμενος ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Buch καὶ εὐρύων αὐτὰς ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ 1830 τὴν περίφημον αὐτοῦ θεωρίαν, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ ἀλώσεις τῶν ὀρέων τῆς αὐτῆς γεωλογικῆς ἡλικίας ἔχουσι τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ κεντρεῖ ἐν μέρει μὲν εἰς μακρὰν ἀλλήλων ἀπεχούσας παραλλήλους γραμμάς, ἐν μέρει δὲ διακοπτόμεναι ἀνατραίνονται πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Αὐτὰ καὶ ἄλλαι γεωλογικαὶ παρατηρήσεις ἐπέφερον μεταβολὰς εἰς τὰς λοιπὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ὅσον δὲ αἱ θεωρίαι ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τῶν τοῦ Cuvier τὸσον ἐπλησίαζον πρὸς τὰς τοῦ Lamarck καὶ τὰς τοῦ G. S. Hilaire. Ὁ Lyell ἠδυνήθη ν' ἀποδείξῃ μετὰ μετρίων ἐπιτυχίας καὶ ἐνίοτε μετὰ ἀναμφισβητήτου ἀποτελέσματος τὴν πολυχρόνιον καὶ σιωπηλὴν ἐπενέργειαν τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐπὶ τῆς γενέσεως τοῦ σφλοιοῦ τῆς γῆς, ἐνῶ ὁ Lamarck ὑπῆρξεν ἀτυχέστερος ὑποστηρίζων τὴν αὐτὴν θεωρίαν διὰ τὰ ρυτὰ καὶ τὰ ζῶα.

Ἐνῶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Cuvier ἐκινδύνευε νὰ καταρρεύσῃ ἕνεκα τῶν προόδων τῆς Γεωλογίας, ὁ Agassiz οὐ μόνον ἐπειράθη νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸ, ἀλλὰ προσέθη περαιτέρω, διασχυριζόμενος ὅτι τὰ διάφορα γεωλογικὰ στρώματα καὶ τὰ λείψανα τῶν ζῶων τῶν κεχωμένων ἐν αὐτοῖς δὲν ἀποτελοῦσι συνέχει ἂν τινα, ὅτι εἶνε κεχωρισμένα ἀλλήλων ἕνεκα συμβεβηκότων τινῶν γενικῶν, ἐ-

πομένως ότι οὐδὲν εἶδος ζώων ἢ φυτῶν γεωλογικῆς τινος ἐποχῆς προήλθεν ἐξ ἄλλου ὁμοία ἄλλῃς προγενεστέρας, ἀλλ' ὅτι ὁ θεὸς ἐδημιούργησεν ἐκ διαλειμμάτων τὸν φλοιὸν τῆς γῆς καὶ τὰ διάφορα φυτὰ, ὅτι κατὰ πᾶσαν νεωτέραν δημιουργίαν ἐπλαττα φυτὰ καὶ ζῶα ἐντελέστερα ἐπομένως πᾶσα μεταγενεστέρα δημιουργία ὑπῆρξε τελειότερα τῆς προγενεστέρας. Τὰ μαστοφόρα ζῶα καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλάσματα τῆς τελευταίας καὶ πᾶσιν τελειότερας δημιουργίας. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Agarriz ἀπεδείχθη σφαλερὰ καὶ ἔχει μόνον ἱστορικὴν ἀξίαν.

Ὁ μεγαλοφυῆς Ἄγγλος φυσιοδίης Edgard Forbas, ὃν προῶως ἐστερέθη ἢ ἐπιστήμη, ἐκίμεν ἀξιολόγους σπουδὰς ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ ζώων τῶν βρετανικῶν νήσων, ἐπὶ τῆς συναρθείας αὐτῶν πρὸς τὰς γεωλογικὰς ἀλλοιώσεις, ἃς ἐπαθον αὐταὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ βορείου κατακλυσμοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς ἐποχὰς προγενεστέρας καὶ τῆς παρούσης, κατέδειξε δὲ τὸ σφαλερὸν τῶν θεωριῶν τοῦ Agarriz. Αἱ τοῦ Lyell καὶ Forbas παρατηρήσεις ἤγαγον πάλιν τοὺς φυσιοδίφας εἰς τὴν τῆς συνεχείας τῶν φυτῶν καὶ ζώων θεωρίαν τῶν Lamarck καὶ Geoffroy. Ἀφοῦ ὁ Lyell ἐδίδαξε τοὺς γεωλόγους νὰ ἐξηγῶσι τὰ φαινόμενα τῆς ἱστορίας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς κατὰ τὰς καὶ νῦν ἔτι ἐνεργοῦσας φυσικὰς δυνάμεις, ὁ δὲ Forbas κατέδειξε τὴν στενὴν σχέσιν ἣν ἔχει ὁ φλοιὸς οὗτος πρὸς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα, τὰς μεταβολὰς ἃς ἐκείνος καὶ αἱ ὑψώσεις καὶ ταπεινώσεις ἐκείνου προξενούσιν ἐπ' αὐτῶν, ἦτον ἐπόμενον νὰ ἐπανέλθωσιν οἱ φυσιοδίφαι ἐπὶ τῶν ἰγῶν τοῦ Lamarck καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου, ὅθεν ἐκείνος ὤρματο.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐγενήθη ὁ φλοιὸς τῆς γῆς, ἐπρεπε βεβαίως νὰ ἐπηρέασῃ τὴν γένεσιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὀργανικῶν ὄντων. Ἐὰν ἐκεῖνος ἐγενήθη βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν, ὁμοίως ἐπρεπε νὰ ἀναπτυχῶσι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα.

Ἐνταῦθα κείται ἡ μεγάλη ἀντίθεσις τῶν γνωμῶν τούτων πρὸς τὰς θεωρίας

τοῦ Cuvier καὶ Agarriz, παραδεχόμενον βικίας καὶ καταστρεπτικὰς ἐπαναστάσεις, αἵτινες ἐν βραχείῳ χρόνῳ ἠλλοίωσαν δάθεν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὀργανικὰ ὄντα.

Ἡ βαθμικία ἀνάπτυξις τῶν ὀργανικῶν ὄντων, καὶ ἡ καταγωγή αὐτῶν ἐπὶ ἄλλων ἀπλουστέρων καὶ εὐκρίθμων, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Lamarck καὶ G. S. Hilaire, κατέστη πάλιν τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ τὴν φράξιν ταύτην ἐσπαρίχθη ἐπὶ βάσεως εὐρυτέρας καὶ στερεωτέρας, ἣν παρεσκεύασαν ἡ γεωλογία καὶ ἡ παλαιοντολογία. Δυνάμεις λοιπὸν τινες καὶ σχέσεις καὶ νόμοι ὠρισμένοι, ἐνδελεχῶς καὶ εἰς ἀνυπολόγητον χρονικὸν διάστημα ἐνεργούντες, ἐπέφερον ἀλλοιώσεις θαυμασίας εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον. Ποῖαι εἶναι αἱ δυνάμεις αὗται καὶ οἱ νόμοι; Τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ διασαφῆσῃ ἢ τότε ἐπιστήμη, τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἀνέλαβε πρὸς τινος χρόνου ὁ μεγαλοφυῆς Ἄγγλος φυσιοδίης Charles Darwin. Οὗτος ἀνέπτυξε τὴν διδασκαλίαν ταύτην στηριζόμενος ἐπὶ νέων καὶ ἰδιαζουσῶν αὐτῷ παρατηρήσεων καὶ συμπερασμάτων. Ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων λόγων πρὸς ἀπόδειξιν εἶνε ἡ φυσικὴ ἐκλογὴ ἢ ἀγωγή, ἣτις ἐνεργεῖ ὁμοίως τῇ καλουμένῃ τεχνητῇ ἀγωγῇ, ἣτις εἶνε ἐν χρήσει ἐν τῇ κτηνοτροφίᾳ καὶ τῇ κηπουρικῇ, καὶ δι' ἧς δύναται ὁ κηπουρὸς ἢ ὁ κτηνοτρόφος νὰ παραγάγῃ νέας μορφὰς ζώων ἢ φυτῶν. Ὡς γνωστὸν πᾶν ἄτομον ἔχει κλίσιν νὰ διαφέρῃ κατὰ τι ἀπὸ τῶν γονέων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπάρχουσι στενώματα καὶ πολὺπλοκοὶ συνθήκαι, ἐν αἷς ζῶσιν οἱ ὀργανισμοὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὕλην κόσμον καὶ πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τῆς συμπλοκῆς τῶν δύο τούτων παραλλάσσουσιν αἱ μορφαὶ τῶν φυτῶν καὶ ζώων, καὶ γεννῶνται διάφορα γένη καὶ εἶδη ἐν ἀπέριπτον χρονικῷ διαστήματι. Ἡ τοῦ Darwin διδασκαλία ἀντιβαίνουσα εἰς ἐρριζωμένας θεωρίας καὶ συνηθείας καὶ παραδόσεις, δὲν εἶνε παρὰ πᾶσι δημοτικὴ καὶ προσφιλέ. Αἱ σημεριναὶ ὁμοῦ φυσικαὶ ἐπιστήμαι, στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς παρατη-

ρήσεως τῶν φυσικῶν καὶ ὕλικῶν φαινομένων καὶ ἐξάγουσαι συμπεράσματα ἐκ τῆς συνδέσεως αὐτῶν διὰ τοῦ συλλογισμοῦ, δὲν ἐπιδιώκει ἄλλον σκοπὸν ἢ τοῦτον καὶ μόνον, τὸ καλὸν καὶ συμφέρον δὲν εἶνε ἀντικείμενον αὐτῆς. Ὅθεν εἶνε ἐπόμενον νὰ διεγείρῃ εἰς τινὰς κύκλους, ὧν τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶνε ἔργον, ἀγανάκτησιν καὶ ἀντιπολίτευσιν. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀληθῆς φυσικῆ ἐπιστήμης δὲν δύναται νὰ ἐπιδιώκῃ ἢ τοῦτο, ὅπερ καὶ νῦν. Ἡ λύσις τῶν παλαιῶν κεφαλαίων ζητημάτων, ἣν ἐπιδιώκει ἡ ἐπιστήμη, ἔχει σημασίαν γενικωτέραν, ἐξ αὐτῆς δὲ θέλει ἐξαρτάσθαι ἐν τῷ μέλλοντι ἡ περὶ τοῦ κόσμου θεωρία τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ πρότερον ἡ λύσις αὕτη ἔχει σημασίαν μόνον διὰ τὴν ἐπιστήμην, θέλει ἔχει ὅμως ἐπιρροὴν καὶ ἐπὶ ἀνθρωπολογίας, ἐθνογραφίας καὶ τῆς ψυχολογίας, θέλει ἀνοίξῃ δὲ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας νέον στάδιον ἐρεύνης.

Τὰς ἰδέας αὐτοῦ ἐξέθεσεν ὁ Darwin εἰς μικρὰς τινὰς συγγραφάς, καὶ εἰς δύο μεγάλα ἔργα, *Περὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν*, καὶ *Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπου* ἐπιγραφόμενα. Ἐν συνόψει ἡ διδασκαλία αὐτοῦ εἶνε ἡ ἑξῆς. «Ὁ νῦν ζῶν ὀργανικὸς κόσμος τῶν φυτῶν καὶ ζώων ὡς καὶ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰ διάφορα γεωλογικὰ στρώματα, δὲν ἐγενήθη ἀνεξαρτήτως ἀπὸ προϋπαρχουσῶν οὐσιῶν, ἀλλ' ἀνεπτύχθη κατὰ μικρὸν ἐκ τοιούτων καὶ εἰς μακρὸν χρονικὸν διάστημα» ὅ,τι λοιπὸν τῶν ζῶων ἢ εἶνε ὁ τελευταῖος κρίσις σειράς τινος μακρᾶς συμβεβηκότων ἐν τῇ ὀργανικῇ φύσει, αἵτινα καὶ νῦν ἔτι ἐξακολουθοῦσι νὰ λαμβάνωσι χώραν. Τὰ διάφορα εἶδη καὶ γένη τῶν ζώων καὶ φυτῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἐτελειοποιήθησαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς γεωλογικῆς, καθ' ἣν εὐρίσκονται λείψανα αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν ζῶων ὀργανισμῶν δύναται νὰ ἦνε μόνον τὸ ἀπλοῦν κύτταρον, ὁ ἀπλοῦστατος ὀργανισμὸς. Ἄν τὸ κύτταρον ἐγενήθη ἐξ ἀμόρφου

οὐσίας καὶ πῶς, περὶ τούτου διαφωνοῦσιν εἰσέτι οἱ φυσιοδίφαι. Ἡ θάλασσα εἶνε ἡ κοιτὴς τῆς δημιουργίας, ἡ δὲ ἡπειρὸς τὸ ἀρμόδιώτατον πεδῖον πρὸς τελειοποίησιν. Ἡ σημερινὴ ἱστορία τῆς δημιουργίας τῶν ἀνωτέρων ὀργανισμῶν ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὴν γεωλογικὴν αὐτῆς καταγωγὴν. Ὅλοι οἱ φυτικαὶ καὶ ζωϊκοὶ ὀργανισμοὶ κατάγονται ἀπὸ ἐνὸς ἢ πλειόνων ταπεινῶν καὶ ἀτελῶν ὀργανισμῶν.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, ἣτις εἶνε μᾶλλον ἱστορικὴ ἐκθεσις, δὲν δύναμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας, τὰς ἐξηγήσεις καὶ ἀποδείξεις, ἃς δίδει ὁ Darwin καὶ οἱ λοιποὶ ὁμόφρονες.

Ἡ διδασκαλία αὕτη δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα, καὶ νὰ λύσῃ πάντα τὰ ἐκρηκτὰ ζητήματα, διότι εἶναι νέα εἰσέτι, αἱ δὲ ὁδοὶ τῆς ἐρεύνης, ἃς ἀκολουθεῖ, δὲν ἐξωμαλύνθησαν ἐντελῶς, τὸναντίον ἡμελήθησαν ἄχρι τοῦδε, ὡς ὁμολογοῦσιν καὶ οἱ ἀντίπαλοι. Ἡ γεωλογία καὶ ἡ παλαιοντολογία παρέσχον καὶ παρέχουσιν ὕλην, δι' ἧς πληροῦνται τὰ κενὰ διαστήματα τῆς διδασκαλίας ταύτης, ἡ ὕλη αὕτη αὖτις καθ' ἐκάστην, τὸ δὲ ἐπιστημονικὸν οἰκοδόμημα ἐκτείνεται καὶ στερεοῦται.

(ἔπεται συνέχεια.)

ἮΩΣ ΒΑΙΝΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΟΠΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΒΑΒΟΥΚ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(συνέχεια ἴδε φυλλάδ. Κ'. καὶ τέλος.)

ΙΑ'.

Οἱ Φιλόσοφοι.

Ἄμα τούτων ἀπηλάγη, ἐπῆρς ν' ἀ-

ναγνώση νέα τινά βιβλία. Εύρεν ἐν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῶν συνδαιτημένων αὐτοῦ. Εἶδε μάλιστα μετ' ἀγανακτήσεως τὰς μικρὰς ἐκεῖνας κακολόγους ἐφημερίδας, τὰ κακίζήλα ἐκεῖν' ἀρχεῖα, τὰ ὅποια ὁ φθόνος, ἡ χαμῆρπεια καὶ ἡ πείνα ὑπεργόρευσαν τὰς αἰσχρὰς ἐκεῖνας σατύρας ἐνθα, φεῖδονται μὲν τοῦ γυπῶς, κατασπαράττουσι δὲ τὴν περιστεράν· τὰ ἄνευ φαντασίας ἐκεῖνα μυθιστορήματα, ἐνθα βλέπει τις ποικίλους χαρακτῆρας τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας ἀγνοεῖ ὁ συγγραφεύς.

Ἐνέβαλεν εἰς τὸ πῦρ πάντα ἐκεῖνα τὰ βδελυρὰ συγγράμματα, κ' ἐξῆλθεν ἵνα ὑπάγῃ τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν περίπατον. Ἐπαρουσίασαν αὐτὸν εἰς γέροντα πεπαιδευμένον, ὅστις δὲν εἶχε πορευθῆ ὕπαι ἀυξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρασίτων. Ὁ πεπαιδευμένος οὗτος ἐφευγε πάντοτε τὸν ὄχλον, ἐγνώριζε τοὺς ἀνθρώπους, ἔκαμνε χρῆσιν τῆς γνωριμίας ταύτης καὶ συνεκοινωνεῖ μετὰ διακρίσεως. Ὁ Βαβούκ τῷ ὠμίλει μετὰ θλίψεως περὶ ὅσων ἀνέγνωσε καὶ εἶδεν.

Ἀνεγνώσατε πράγματα λίαν εὐκαταφρόνητα, τῷ εἶπεν ὁ συνετός πεπαιδευμένος· ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς χρόνους, εἰς πάσας τὰς χώρας καὶ εἰς πάντα τὰ γένη, τὸ κακὸν πλεονάζει καὶ τὸ καλὸν εἶναι σπάνιον. Ἐδέχθητε οἰκαδὲ τοὺς αἰσχίστους σχολαστικούς, διότ' εἰς πάντα τὰ ἐπαγγέλματα, πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναξιώτατον νὰ φανῇ, πάντοτε αὐτὸ παρουσιάζεται μετὰ μεγίστης ἀναιδεΐας. Οἱ ἀληθεῖς σοφοὶ ζῶσι μετ' ἀλλήλων μονάζοντες καὶ ἡσυχάζοντες ὑπάρχουσιν ἀκόμη μετὰ τῶν ἡμῶν ἄνθρωποι καὶ βιβλία ἄξιαι τῆς προσοχῆς ὑμῶν. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ὠμίλει οὕτως, ἕτερος σοφὸς προσῆλθεν· οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπῆρξαν τόσον εὐάρεστοι καὶ τόσον διδακτικοί, τόσον ἀπηλλαγμένοι κ' ἐλεύθεροι τῶν προλήψεων καὶ τόσον ὁμοίμορφοι πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὥστε ὁ Βαβούκ ὠμολόγησεν ὅτι παρομοίους λόγους οὐδέποτε ἤκουσεν. Ἴδου ἄνθρωποι, ἔλεγε σιγῆλως, τοὺς ὁποίους τὸ πνεῦμα Ἰτυριέλ δὲν πρέπει νὰ ἐγγίσῃ, ἄλλως ἔσται τοῦτο λίαν ἀνελεῆμον.

Συμβιβάσθεις μετὰ τῶν πεπαιδευμένων, διετέλει πάντοτ' ἐν ὄργῃ μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου ἔθνους. Εἶσα ξένος, τῷ εἶπεν ὁ ξυρῶν ἄνθρωπος, ὅστις τῷ ὠμίλει αἰ καταχρήσεις παρουσιάζονται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν σωρηδόν· καὶ τὸ ὑπάρχον καλὸν ἐγκρύπτεται, καὶ ὕπερ ἀποβαίνει ἐνίῳτ' ἐκ τῶν ἰδίων καταχρήσεων, διαφεύγει ὑμᾶς. Τότ' ἔμαθεν ὅτι μετὰ τῶν πεπαιδευμένων ὑπῆρχόν τινες, μὴ ὄντες φθονεροὶ, καὶ ὅτι μετὰ τῶν αὐτῶν τῶν μάγων ἐνοπῆρχόν τινες ἐνάρετοι. Ἐπίσθη ἐπὶ τέλους ὅτι τὰ μεγάλα ταῦτα σώματα, ἅτινα ἐφαίνοντο συγκρουόμενα, παρεσκύαζον τὴν κοινὴν αὐτῶν καταστροφὴν, ἦσαν πραγματικῶς σύλλογοι ὠφέλιμοι· ὅτι ἕκαστος σύλλογος μάγων ἦτο χαλινὸς κατὰ τῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ· ὅτι ἐὰν οἱ ἐφάμιλλοι αὐτοῦ διέφερον κατὰ τινὰς γνώμας, ἐδίδασκον ὁμοῦ πάντες τὴν αὐτὴν ἠθικὴν, ὅτι ἐχαλίνουσαν τὸν λαόν, καὶ ὅτι ἔζων ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς νόμους, προσόμοιοι ταῖς παιδαγωγαῖς, οἵτινες ἐπαγρυπνοῦσιν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ ὁ οἰκοδεσπότης ἐπαγρυπνεῖ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων. Ἐπράξε πλεῖστα καὶ εἶδε ψυχὰς σύρανας. Ἐμαθε μάλιστα ὅτι μετὰ τῶν τρελλῶν, οἵτινες διῆσχυρίζοντο νὰ πολεμήσωσι κατὰ τοῦ μεγάλου Λαμᾶ, ἦσαν καὶ μέγιστοι ἄνδρες. Ὑπωπετεύθη τέλος ὅτι ἐνδέχεται τὰ ἦθη τῆς Περσεπόλεως νὰ ὦσιν ὡς αἰ οἰκοδομαί, ὧν αἰ μὲν τῷ ἐφάνησαν ἄξιαι οἴκτου, αἰ δὲ συνεκίνησαν αὐτὸν εἰς μέγιστον θαυμασμόν.

ΙΒ'.

Ἡ ἀκρόασις.

Εἶπεν εἰς τὸν πεπαιδευμένον αὐτοῦ· Κατανοῶ κάλλιστα ὅτ' οἱ μάγοι οὐδ' εἶμαι, τοὺς ὁποίους ἐνόμισα τοσοῦτον ἐπικινδύνους, εἰσὶ πραγματικῶς ὠφελιμώτατοι, μάλιστα ὅταν συνετῆ κυβερνήσις κωλύει αὐτοὺς νὰ κατασταθῶσιν ἀναγκασιότατοι· ἀλλὰ θὰ μοι ὁμολογήσῃτε τοῦλάχιστον πῶς οἱ νέοι

ὑμῶν δικασταί, οἵτινες ἀγράφουσι τὴν θέσιν τοῦ δικαστοῦ, ἀφ' οὗ ἔμαθεν νὰ ἱππεύωσιν, ὀφείλουσι νὰ δεικνύωσιν εἰς τὰ δικαστήρια πᾶν ὅ,τι ἡ προπέτεια ἔχει γελοιωδέστατον, καὶ πᾶν ὅ,τι ἡ ἀδικία μυχθηρότατον· ἤξιζον κάλλιον νὰ ἐδίδοντο αὐταὶ αἰ θέσεις δωρεάν, εἰς τοὺς νομομαθεῖς ἐκείνους γέροντας, οἵτινες διήλθον ἅπαντα τὸν βίον αὐτῶν, σταθμίζοντες τὸ ὑπὲρ καὶ τὸ κατὰ.

Ὁ πεπαιδευμένος τῷ εἶπεν· Ἴδατε τὸν στρατὸν ἡμῶν, πρὶν εἰσελθετε εἰς τὴν Περσέπολιν· γνωρίζετε ὅτι οἱ νέοι ἡμῶν ἀξιωματικῶς μάχονται ἀριστα, ἂν καὶ ἠγόρασαν τοὺς βαθμοὺς αὐτῶν· ἴσως θὰ ἰδῆτε ὅτι οἱ νέοι δικασταὶ δὲν κρίνουσι κακῶς, καίτοι πληρώσαντες διὰ νὰ δικάζωσιν.

Ἰδὴ γησεν αὐτὸν τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ μέγα δικαστήριον, ἐνθα ὤφειλον νὰ ἐκδώσωσιν ἀπόφασιν μεγάλην. Ἡ ὑπόθεσις ἦτο πασίγνωστος. Πάντες οἱ γέροντες ἐκεῖνοι δικηγόροι, οἵτινες ὠμίλουσαν, ἐκυμαίνοντο εἰς τὰς γνώμας αὐτῶν. Προέτεινον ἑκατὸν νόμους, ἐξ ὧν οὐδεὶς ἐφημιζέτο εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος· θεώρουν τὴν ὑπόθεσιν ἐξ ἑκατῶν μερῶν, ὧν οὐδὲν ἦτον εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἐποψίν· οἱ δικασταὶ ἐξέδωκαν τὴν ἀπόφασιν ταχύτερον, ἢ ἔσον ἠλπίζον οἱ δικηγόροι. Ἡ ἀπόφασις αὐτῶν ἦτο σχεδὸν ὁμόφωνος· ἔκριναν καλῶς, καθ' ὃ ἀκολουθήσαντες τὰ φῶτα τοῦ ὀρθοῦ λόγου· καὶ οἱ ἄλλοι ἐγνωμοδότησαν κακῶς, καθ' ὃ συμβουλεύθέντες μόνον τὰ ἑαυτῶν βιβλία.

ΙΓ'.

Τὰ Οἰκονομικά.

Ὁ Βαβούκ συνεπέρανεν ὅτι ὑπῆρχον πολλάκις κάλλιστα πράγματα εἰς τὰς καταχρήσεις· εἶδεν εὐθὺς τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὅτι τὰ πλουτῆ τῶν οἰκονομολόγων, οἵτινες εἶχον ἀγανακτήσει αὐτὸν τοσοῦτον, ἠδύναντο νὰ παραγάγωσιν ἀποτέλεσμα ἐξαιρέτων, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ, χρεῖαν λαθῶν χρημάτων, εὗρεν εἰς μίαν ὥραν, διὰ μέσου τούτων, (ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.)

ὅ,τι δὲν ἤθελεν εὗρε. εἰς εἰς μῆνας διὰ τῶν τακτικῶν ὁδῶν· εἶδεν ὅτι τὰ μέγαλα ἐκεῖνα νέφη, ἐξαγορεύμενα ἐκ τῆς ἀφροσύνης τῆς γῆς, τῷ ἀπέδιδον διὰ βροχῆς ὅ,τι ἐδέχοντο. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ τέκνα τῶν νέων τούτων ἀνθρώπων, ἀνατεθραμμένα πολλάκις καλλιώτερον ἢ τὰ τῶν ἀρχαίων οἰκογενειῶν, ἤξιζον ἐνίοτε κάλλιον αὐτῶν· διότι οὐδὲν κωλύει νὰ ἦναί τις καλὸς δικαστής, γενναῖος πολεμιστῆς, ἐπιδέξιος διπλωμάτης, ὅταν εἶχε πατέρα καλὸν λογιστῆν.

ΙΔ'.

Τὸ ὑπουργεῖον.

Ἀνεπισθῆτως ὁ Βαβούκ ἀπεδέχετο ἐπιεικῶς τὴν ἀπληστειάν τοῦ οἰκονομολόγου, ὅστις πραγματικῶς δὲν εἶναι ἀπληγότερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ὅστις εἶναι ἀναγκαῖος. Συνεχώρει τὴν ἀφροσύνην τοῦ νὰ καταστρέφῃ τις ἐκυτὸν διὰ νὰ δικάζῃ καὶ νὰ συζητῇ, ἀφροσύνην, ἣτις παράγει μεγάλους δικαστὰς καὶ ἥρωας· Ἐπέτρεπε τὸν εθῶνον τῶν πεπαιδευμένων, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον ἄνθρωποι φωτίζοντες τὸν κόσμον· συνεβιβάζετο μετὰ τῶν φιλοδόξων μάγων καὶ ραδιούργων· παρ' εἰς ὑπῆρχον πλείονες ἐπιἀρεταὶ ἢ κακίαι· τῷ ἔμενον ἐπι πολλὰ νὰ ἴδῃ καὶ μάλιστα τοὺς ἔρωτας τῶν γυναικῶν· καὶ τὰ ὡς ἐπακόλουθα τούτων κακὰ, ἐνεπλήρουν αὐτὸν ἀνησυχίας καὶ τρόμου.

Ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ εἰσδύσῃ εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα τῶν ἀνθρώπων, κατώρθωσε νὰ ὑπάγῃ παρὰ τινι ὑπουργῷ ἀλλ' ἔτρεμε πάντοτε καθ' ὅδον μὴ γυνὴ τις δολοφονηθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἀφίχθεις παρὰ τῷ διπλωμάτῃ, ἀνέμεινε δύο ὥρας εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, χωρὶς νὰ ἀναγγείλωσι τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ, καὶ δύο ὥρας ἔπι, ἀφοῦ ἀνήγγειλαν αὐτὴν. Ἠλπίζε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ συστήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα Ἰτυριέλ καὶ τὸν ὑπουργὸν καὶ τοὺς προπέτας, κληπεῖρας αὐτοῦ. Ὁ ἀντιθάλαμος ἦτο πλήρης παντὸς εἶδους γυναικῶν, μάγων παντὸς

χρώματος, δικαστών, εμπόρων, αξιω-
ματικών, σχολαστικών πάντες ἐμέμ-
φοντο τοῦ ὑπουργοῦ. Ὁ φιλάργυρος καὶ
ὁ τοκογλύφος ἔλεγον: Ἀναμφιβόλως ὁ
ἄνθρωπος οὗτος λεηλατεῖ τὰς ἐπαρχίας·
ὁ ἰδιότροπος ἐμέμφετο αὐτὸν ὡς πα-
ράξενον· ὁ ἀκόλαστος ἔλεγε: Μόνον τὰς
τέρψεις του συλλογίζεται· ὁ δὲ ῥαδι-
οῦργος ἤλπισε νὰ ἴδῃ αὐτὸν μετ' οὐ
πολὺ ἀπολεσθέντα διὰ συνωμοσίας· αἱ
δὲ γυναῖκες ἤλπιζον νὰ δώσωσιν αὐταῖς
ὑπουργὸν νεώτερον.

Ὁ Βαβούκ ἤκουσε τοὺς λόγους αὐ-
τῶν· δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ κωλυθῆ τοῦ νὰ
εἴπῃ: Ἴδού ἄνθρωπος εὐτυχέστατος, ἔ-
χει ὅλους τοὺς ἐχθρούς του εἰς τὸν ἀν-
τιθάλαμον αὐτοῦ. Κατασυντρίβει διὰ
τῆς δυνάμεώς του πάντας ὅσοι τὸν φθο-
νοῦσι· βλέπει εἰς τοὺς πόδας του πάν-
τας ὅσοι τὸν βδελύσσονται. Εἰσῆλθεν ἐ-
πὶ τέλους· εἶδε μικρὸν γέροντα κεκυφό-
τα ἐκ τοῦ βάρους τῶν ἐτῶν καὶ τῶν ὑ-
ποθέσεων, ἀλλ' εἰσέτι σφριγῶντα καὶ
πνευματωδέστατον.

Ὁ Βαβούκ ἤρρεσεν αὐτῷ, κ' ἐφάνη οὐ-
τως ἀξιοτίμος πρὸς τὸν Βαβούκ. Ἡ
συνδιάλεξις ὑπῆρξεν ἀξιόλογος. Ὁ ὑ-
πουργὸς τῷ ὠμολόγησεν ὅτι ἦτο δυστυ-
χέστατος ἄνθρωπος, ὅτι ἐλογίζετο μὲν
ὡς πλούσιος, ἦτο δὲ πτωχός· ὅτι ἐνομί-
ζετο μὲν παντοδύναμος, εἶχεν ὅμως
πάντοτε ἀντιπολίτευσιν ὅτι σχεδὸν
πάντοτε εὐαργέτησεν ἀχαρίστους, καὶ
ὅτι ἐπὶ ἐργασίας συνεχοῦς τεσσαράκον-
τα ἐτῶν, ἔλαβε μόλις στιγμιαίαν πα-
ρηγορίαν. Ὁ Βαβούκ συνεκινήθη κ' ἐνό-
μισεν ὅτι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος οὗτος διέ-
πραξε σοφλήματα, κ' ἐὰν τὸ πνεῦμα Ἰ-
τιυριέλ ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν, δὲν
ἔφειλεν ὅμως καὶ νὰ ἐξολοθρευθῆ αὐ-
τὸν, ἀλλὰ μόνον ν' ἀφήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν
ἑαυτοῦ θέσιν.

ΙΕ'.

Ἡ συζυγικὴ ἀγάπη.

Ἐν ὄσῳ ὠμίλει πρὸς τὸν ὑπουργὸν,
εἰσέρχεται ἡ ὠραία γυνὴ, παρ' ἣ εἶχε
γευματίσει ὁ Βαβούκ· ἐφαίνοντο ἐπὶ

τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς καὶ τοῦ μετώπου,
τὰ συμπτώματα τῆς λύπης καὶ τῆς
ὀργῆς· ἐξερράγ' εἰς ὄνειδισμούς ἐναντίον
τοῦ διπλωμάτου· ἔχουσε δάκρυα· παρε-
πονέθη μετὰ πικρίας, διότι εἶχεν ἀρνη-
θῆ εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς θέσιν, ἣν ὡς
ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ ἐπετρέπετο νὰ ἐπι-
θυμῆ, καὶ ἦν αἱ ὑπηρεσίαι καὶ τὰ τραύ-
ματ' αὐτοῦ ἠξίου· ἐξερράσθη μετὰ το-
σαύτης δυνάμεως, ἔθηκε τοσαύτας χά-
ριτας εἰς τὰ παράπον' αὐτῆς, κατέστρε-
ψε τὰς ἐπιμέμφεις μετὰ τοσαύτης δεξι-
ότητος, κατέδειξε τὰ δίκαια μετὰ το-
σαύτης εὐγλωττίας, ὥστε δὲν ἐξῆλθε
τοῦ θαλάμου, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ τὴν
τύχην τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Ὁ Βαβούκ τῇ ἔτεινε τὴν χεῖρα· εἶ-
ναι δυνατόν, κυρία, τῇ εἶπε, νὰ λάβετε
τόσον κόπον δι' ἄνδρα, τὸν ὅποιον πο-
σὼς δὲν ἀγαπᾶτε, καὶ παρ' οὐ τὰ πάντα
πρέπει νὰ φοβῆσθε; Ἄνδρα, τὸν ὅποι-
ον ποσὼς δὲν ἀγαπᾷ! ἀνεκράξεν αὐτῇ:
μάθετε ὅτι ὁ σύζυγός μου εἶναι ὁ κα-
λιώτερος φίλος, τὸν ὅποιον ἔχω εἰς τὸν
κόσμον, ὅτι οὐδὲν ἔχω ὑπερ νὰ μὴ θυ-
σιάσω ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ ἐραστοῦ
μου· καὶ ἐκεῖνος ἤθελε πράξει τὸ πᾶν
δι' ἐμὲ, ἐκτὸς τοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν
ἐρωμένην του. Θέλω σὲ καταστήσει
αὐτὴν γνωστήν· εἶναι γυνὴ θεληκάρδι-
ος, πνευματωδέστατη καὶ μὲ τοὺς κα-
λιωτέρους τοῦ κόσμου χαρακτήρας· θὰ
συνδειπνήσωμεν ἀπόψε μετὰ τοῦ συζύ-
γου μου καὶ τοῦ μικροῦ μου μάγου· ἔλ-
θετε νὰ συμμετάσχῃτε τῆς χαρᾶς ἡμῶν.

Ἡ κυρία ἔφερε τὸν Βαβούκ εἰς τὸν
οἶκον αὐτῆς· Ὁ σύζυγος, ὅστις ἦλθεν ἐπὶ
τέλους βεθυθισμένος εἰς λύπην, ἐνηγκα-
λίσθη τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μετὰ παραφορῶν
ἀγαλλιᾶσεως κ' εὐγνωμοσύνης· ἠπάζε-
το ἀλεπαλλήλως τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὴν
ἐρωμένην αὐτοῦ, τὸν μικρὸν μάγον καὶ
τὸν Βαβούκ. Ἡ ἔνωσις, ἡ εὐθυμία, τὸ
πνεῦμα καὶ αἱ χάριτες, ἦσαν ἡ ψυχὴ
τοῦ συμποσίου τούτου. Μάθετε, τῷ εἶ-
πεν ἡ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἐγευ-
μάτιζεν ὠραία γυνὴ, ὅτι ἐκεῖναι, τὰς
ὁποίας καλοῦσιν ἐνίοτε ἀτίμους γυναῖ-
κας, εἶναι πάντοτε ἡ ἀξίωσις ἀνδρῶς
τιμίου, κ' ἵνα πεισθῆτε περὶ τούτου,

ἔλθετε αὔριον νὰ γευματίσητε μετ'
ἐμοῦ εἰς τὴν ὠραίαν Θεώνην. Παρ'
αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἐστιᾶδες παρθένοι,
αἵτινες τὴν κατασπαράττουσιν· ἀλλ'
αὕτη κάμνει περισσύτερα καλὰ, ἢ ὅλαι
ἐκεῖναι ὁμοῦ. Οὐδέποτε πράττει τὴν μι-
κροτάτην ἀδικίαν διὰ τὸ μεγαλιώτερον
συμφέρον· δὲν δίδει εἰς τὸν ἐραστήν
της, εἰμὴ γενναίας συμβουλίας, δὲν κα-
ταγίνεται, εἰμὴ πῶς νὰ δοξάσῃ αὐτόν:
θέλει αἰσχυνθῆ ἐνώπιον αὐτῆς, ἐὰν ἀ-
φήσῃ νὰ παρέλθῃ περιστάσις ἀγαθοερ-
γείας, χωρὶς νὰ πράξῃ τὸ καλόν· ἐπειδὴ
οὐδὲν ἐνθαρρύνει πλείοτερον τὰς ἐναρέ-
τους πράξεις, ὅσον τὸ ἔχειν τινὰ ὡς
μάρτυρα καὶ κριτὴν τῆς δικηγωγῆς αὐ-
τοῦ, ἐρωμένην, τῆς ὁποίας νὰ κατα-
σταθῆ ἄξιος ὑπολήψεως.

ΙΣΤ'.

Ἡ συναναστροφὴ.

Ὁ Βαβούκ δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὴν συ-
νέντευξιν. Εἶδεν οἰκίαν, ἐνθα ἐπεκρά-
τουν ἅπασαι αἱ ἡδοναί. Ἡ Θεώνη ἐθα-
σίλευεν ἐπ' αὐτῶν· ἤξευρε νὰ ἀμιλῆ
πρὸς ἕκαστον τὴν γλώσσαν αὐτοῦ. Τὸ
φυσικὸν αὐτῆς πνεῦμα καθίστα ἀνα-
παντικὸν τὸ τῶν ἄλλων· ἤρρεσκε χωρὶς
νὰ θέλῃ τοῦτο· ἦτο τόσον ἐρασμία, ὅ-
σον καὶ εὐεργετική· καὶ ὅτι τὴν χάριν
κῦξανε τῶν καλῶν τούτων προτερημά-
των, ἦτον ὠραία.

Ὁ Βαβούκ καίτοι Σκύθης, καίτοι
ἀπεσταλμένος ἦτο παρὰ πνεύματος,
παρετήρησεν ὅτι, ἐὰν ἔμεινεν ἀκόμη εἰς
τὴν Περσέπολιν, ἤθελε λησμονῆσαι τὸ
Ἰτιυριέλ διὰ τὴν Θεώνην. Συνεπάθησε
πρὸς τὴν πόλιν, ἥς ὁ λαὸς ἦτο πεπο-
λιτισμένος, γλυκὺς κ' εὐεργετικὸς, καί-
τοι ἐλαφρόνους, κακολόγος καὶ πλή-
ρης κενοδοξίας. Ἐφοβείτο μὴ τιμω-
ρηθῆ ἡ Περσέπολις· ἐφοβείτο προσέτι
τὴν ἐκθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ συν-
τάξῃ.

ΙΖ'.

Τὸ ἀγαλμα.

Ἴδού τί μετεχειρίσθη, ἵνα ἐκτελέσῃ
τὴν ἐκθεσιν. Παρήγγειλεν, εἰς τὸν καλλι-
ώτερον χίτην τῆς πόλεως μικρὸν ἀγαλ-
μα, συνιστάμενον ἐξ ὅλων τῶν μετάλ-
λων τῆς γῆς, καὶ μαρμάρων τῶν πλέον
πολυτίμων καὶ τῶν πλέον οὐτιδανῶν·
παρουσίασεν αὐτὸ εἰς τὸ Ἰτιυριέλ· θὰ
θραύσῃτε, τῷ εἶπε, τὸ κομψὸν τοῦτο
ἀγαλμα, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ὀλόκληρον
ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων· Τὸ Ἰτιυριέλ
ἤκουσεν ἀμυδρῶς· ἀπεφάσισεν οὐδὲ κἄν
νὰ σκεφθῆ νὰ διορθώσῃ τὴν Περσέπολιν
καὶ ν' ἀφήσῃ νὰ βαίνη ὁ κόσμος ὅπως
βαίνει· διότι εἶπεν, ἐὰν τὸ πᾶν δὲν
εἶναι καλόν, τὸ πᾶν εἶναι ἐποφερόν.
Ἀφῆκε λοιπὸν νὰ ὑφίσταται τὴν Περ-
σέπολιν, καὶ ὁ Βαβούκ ἀπειχε πολὺ
τοῦ νὰ παραπονῆται, ὡς ὁ Ἰωνᾶς, ὅστις
δυσπρεστεῖτο, διότι δὲν κατεστρέφετο
ἡ Νινεβῆ· Ἀλλ' ὅταν τις μείνῃ τρεῖς
ἡμέρας ἐντὸς τοῦ σώματος φαλαίνης,
δὲν ἔχει τόσῳ καλὴν διάθεσιν, ὅταν
παρευρέθῃ εἰς τὸ μελόδραμα, τὴν κωμω-
δίαν καὶ ὅταν εἰδέπνησε μὲ καλὴν συν-
τροφίαν.

A. I. ΟΛΥΜΠΙΟΣ.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΡΟΥΛΙΕΡΟΥ.

Η ΥΠΟ ΤΩΝ ΡΩΣΣΩΝ ΠΥΡΡΟΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΕΝ ΤΣΕΣΜΕ.

Καίπερ μικρὰ καὶ καταβεβλημένη ἐκ
τῆς μακρᾶς θαλασσοπορίας ἡ ναυτικὴ
μοῖρα τοῦ Ἐλφινστώνος προῦχώρει μό-
νη κατὰ τοῦ Ὄθωμανικοῦ στόλου. Ἐκ
τοῦ μεγάλου τούτου στόλου δέκα μὲν
πλοῖα ἀπεστάλησαν πρὸς κατάληψιν
τῶν νήσων, ἕτερα δὲ δέκα προῆγεν ἐπὶ
τὰς ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου ὁ Καπετάν-
πασσᾶς, ἀνὴρ οἰηματίας, ἀδαήμων καὶ
ἀνανδρός· τούτων πάλιν τὰ τέσσαρα ἄρ-

τι εισέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου, ἵνα ἐναποθέσωσιν ἐφόδια καὶ στρατὸν καὶ ἐξετάσωσι κάλλιον τὴν θέσιν τῶν ποταμῶν. Τὰ λοιπὰ ἀνεκώχουον ἔξωθεν τοῦ λιμένος ἀναμένοντα τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν, ὅπως ἀναχθῶσιν ὁμοῦ εἰς Ναβαρίνον.

Ἄλλ' ἂν ὑπῆρχον ἐν τῷ Ῥωσικῷ στόλῳ ξένοι, δυνάμενοι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς νίκαις του καὶ νὰ ἐκροβίσωσι τοὺς Τούρκους περὶ τῆς προσεχούς καταστροφῆς των, ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἐπὶ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ξένος τις, Πέρσης, προωρισμένος εἰς τὸ νὰ ἐπανορθῇ τὰς ἡττάς του, ἀνὴρ ὅλως ἐκτακτός, διασώζων ἐν τῇ παρακμῇ ἔθνους τινός τὰ ἦθη, ἅτινα κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς αὐτοῦ χρόνους ὑπῆρχαν τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς εὐμερείας του· χαρακτηρ μέγας ἀληθῶς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ἱστορίᾳ δικαιολογῶν τρόπον τινὰ διὰ τῶν παραδόξων περιπετειῶν τῆς ζωῆς του τὰ περὶ τοῦ πεπρωμένου φρονήματα τῶν λαῶν ἐκείνων. Ὁ Χασσάν, ὅστις καθ' ἦν στιγμὴν γράφομεν θεωρεῖται ἡ μόνη ἐλπίς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀναδειχθεὶς Καπετὰν πασσάς, ἀφοῦ καθυπέταξε τοὺς ἀτάκτους, ἐπανεῖσε τὴν εἰρήνην ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις καὶ συνέσχευεν, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, τὰ λείψανα τοῦ κλονιζομένου τούτου κράτους, καὶ δώδεκα ἔτη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀναστατωμένης αὐτῆς διατηρηθεὶς ἕνεκα τῆς κοινῆς ὑπολήψεως ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, εἶχεν ἀρπασθῆ παῖς ὢν ὑπὸ Τούρκων παρὰ τοῖς ὄρτοις τῆς Περσίας καὶ πωληθῆ ὡς δούλος εἰς τινὰ κάτοικον τῆς γείτονος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ῥαιδεστού, παρ' ᾧ ὑπηρετεῖ ὡς προθυμῆς. Καπορθῶσας ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του νὰ δραπέτευσῃ τῇ βοήθειᾳ Ἑλληνός τινος, καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ὀδηγηθεὶς εἰς Σμύρνην κατεγράφη ἐν τοῖς διὰ τὸ Ἀλγέριον νεοσυλλέτοις. Εὐθὺς δὲ καταπαχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν ἐκείνον, τὸν φρουρὸν καὶ κύριον τῶν θρόνων, εἰς ὃν πᾶς στρατιωτικὴ δύναμις νὰ εἰσέλθῃ, διεκρίθη μεταξὺ τῶν βαρβάρων Ἀφρικανῶν διὰ τὸ ἀτρόμητον αὐτοῦ εἰς τὰ κατὰ τῶν λεόντων κυνηγέσια. Ἐνταῦ-

θα ἐγκαταλειφθεὶς δις ὡς νεκρός ἐν μέσῳ τῶν ἐρῆμων, πλήρης πληγῶν, ἀνευ τροφῆς καὶ ὕδατος προσεκτῆσατο τὴν εὐνοίαν τοῦ δέπ (ἡγεμόνος τοῦ Ἀλγερίου), δι' ἧς χάριν τῶν παθήσεων καὶ τῶν πολλῶν ὑπηρεσιῶν του ἀνῆλθεν εἰς τὴν δευτέραν βαθμίδα τοῦ βασιλείου. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτόθι αὐτῆ τῶν πειρατῶν δὲν ἦτον ἄμοιρος τῶν συνήθων καιῶν ἐν πάσαις ταῖς αὐλαῖς. Ἀποκτήσας δύο ἐχθρούς, εὐνοούμενόν τινα καὶ τινα ὑπουργόν, ὡς μὴ θελήσας νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἀντιζηλίαις καὶ παρ' ὀλίγον ν' ἀπαγγαμισθῇ, πρὸς δὲ μὴ ἔχων εἰμὴ στιγμὰς τινὰς πρὸς δραπέτευσιν, χωρεῖ μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐπωφεληθεὶς τῶν παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις τῆς χώρας ἐκείνης καθιερωμένων μεγαλυγῶν, καθ' ἃς οἱ ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν Ἰσπανῶν φονευόμενοι ὡς μάρτυρες ἐκλαμβάνονται, κατὰ Ἰσπανικὸν τινὰ τῶν παραλίων φρουρίων. Πρὸς τὸ ἐσπέρας θῆσας ἐνώπιον αὐτοῦ, διατάσσει περὶ τὸ μεσονύκτιον ν' ἀποσηνώσωσι τὸ στρατόπεδον καὶ νὰ φορτώσωσι τὰς ἀποσκευὰς, ὡσεὶ προὔτιθετο νὰ προσβάλλῃ τὴν πόλιν κατὰ τὸ λυκαυγῆς· πλὴν αὐτὸς κρυπτόμενος ὑπὸ τοῦ σκότους ἀπομακρύνεται τοῦ στρατοῦ, αὐδύλως ὑποπτευθέντος τὸν σκοπὸν του, καὶ κρύφα μεταβιβάζει τὰς ἀποσκευὰς καὶ ἅπαντα τὰ πλοῦτη του εἰς τὴν πόλιν, ὃ διακινῆς τῆς ὁποίας προειδοποιηθεὶς τὸν εἰσάγει μετὰ τινῶν τῶν πιστῶν δούλων του. Ἐκεῖ δεξιωθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας κατέρχεται διὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας εἰς Νεάπολιν, ὅπουθεν ἐπιβιβάζεται διὰ Κωνσταντινουπόλιν. Πλὴν αὐτόθι ἀναζητηθεὶς ὑπὸ τινος ἀποστόλου ἐξ Ἀλγερίου συλλαμβάνεται, χωρὶς δόλου ν' ἀκουσθῇ, καὶ ὀδηγείται εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ σεραγίου, ἐνθα συνήθως ταχέια δικαιούνη προσκαλεῖ ταυτοχρόνως τὸν τε δῆμιον καὶ τὸν κατηγορούμενον. Ὁ Σουλτάνος προσῆλθεν ἐκεῖ μετρημισμένος, εἴτε διότι ἡ θέα τῆς θανατικῆς ποινῆς προσεῖ ἀναψυχὴν εἰς τὰς ἀνίας καὶ τὴν

ἡδυπάθειαν τοῦ σεραγίου, εἴτε διότι χάριν τῆς δικαιούνης ἦτον ἀνήσυχος διὰ τὸ αὐστηρὸν τῆς ποινῆς. Ὁ Χασσάν ἀναγνωρίσας τὸν Σουλτάνον προσωμίλησεν αὐτῷ οὕτως ἀτρομήτως, ὡς πάντοτε ἐσυνείθιζε νὰ φέρηται καὶ εἰς τὰς κατὰ τῶν λεόντων μάχας, δικαιολογούμενος διὰ τοὺς ὑπὸ τῶν κατηγορῶν του ἀπαιτούμενους θησαυρούς αὐτοῦ καὶ ὑποδεικνύμενος ὅτι τὴν ἀτομικὴν του παρουσίαν ἀπέκτεινεν, ὡς ἐν ταῖς τυραννικαῖς διοικήσεσιν ἐπιτρέπεται, ὅτε ἐν τοῖς διαφόροις ὑπουργήμασι διετέλει. Προσαίπε δὲ ὅτι «καταδιωχθεὶς ἀδίκως ἐν Ἀλγερίῳ κατέφυγε ζῆτων ἄσυλον εἰς Κωνσταντινουπόλιν, οὐχὶ ὡς οὐτιδανός εἰς ξένην γῆν φυγὰς, ἀλλ' ὡς καταπιεζόμενος, ὃν ἡ ἀθωότης του παραινεῖ νὰ προστρέξῃ εἰς τὸν ἀνώτατον τῶν Μουσουλμάνων ἄρχοντα, ἐν ἧ ὅμως μὴ εὐρίσκων πάλιν εἰμὴ πίσιν, κάθειρξιν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον τὸν προσκαλεῖ εἰς τὸ δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅτε κύριος καὶ ὁ δούλος, ὁ δικαστῆς καὶ ὁ κατηγορούμενος εἶνε ἴσοι.»

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Χασσάν τοσοῦτο ἐξέπληξαν τὸν φύσει τῆς γενναιότητος καὶ τῆς δικαιούνης ἐραστὴν Μουσταφᾶν καὶ εὐχρέστησαν, ὥστε ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ εἰρατῇ ἀνηγόρευσε αὐτὸν διοικητὴν πολιμικοῦ πλοίου. Ὁ Χασσάν συναισθανόμενος τὸ ἐργῶδες τῆς θέσεως, ἅτε μὴ ἔχων ἄλλας γνώσεις, τῶν ὄσων διὰ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἔργου τοῦ πορθμῆος καὶ μικρῶν τινῶν ταξιδιῶν προσεκτῆσατο, ἀπεποιήθη κατ' ἀρχὰς τὴν προσφοράν. ἀλλ' ὅμως τὴν θέλησιν τοῦ Σουλτάνου ἐφέλει πᾶς τις νὰ παραδέχεται ὡς οὐράνιον θέσπισμα.

Ὁ Χασσάν δὲν εἶχε ποσῶς διαφραγῆ ὑπὸ τῶν ἐκτεθηλυμένων ἡθῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐτε τὰς κρυφίους παραβάσεις τῶν παραγγελημάτων τοῦ νόμου ἀποδεχθῆ. Εὐλαβῆς Μουσουλμάνος, καθ' ἑλοικηρίαν προσηλωμένος εἰς τὸ σύστημα τοῦ πεπρωμένου καὶ ἐξ αὐτοῦ νέας προσποριζόμενος ἀφορμὰς, ὅπως ἐκφρίεται εἰς τὴν φυσικὴν

αὐτοῦ κρητεροφυγίαν καὶ ρίπτεται τυφλῶς εἰς πάντας τοὺς κινδύνους, συνδεόμενος τοῖς ἔθνεσι τῆς Δύσεως χάριν τῶν περιαρθεισῶν αὐτῷ εὐεργεσιῶν καὶ δυνάμενος ὑπὸ ἐμφύτου βοήθης τοῦ πνεύματός του, καίπερ καθόλου ἀμαθῆς διατελῶν ἕνεκα τῆς ποταπῆς ἀνατροφῆς του, νὰ ἐκτιμᾷ τὰς τέχνας, τὴν πολιτείαν καὶ τὴν πειθαρχίαν των, κατώρθωσεν ἐντὸς μικροῦ ν' ἀναδειχθῆ τρίτος ναύαρχος ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ στόλῳ. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπέβαινε τοῦ αὐτοῦ πλοίου μετὰ τοῦ Καπετὰν πασσά, φέρων τὸν τίτλον κατὰ τὴν Γαλλικὴν ναυτικὴν *capitain de pavillon* (πλοίαρχος σημαίας).

Ἐν ᾧ λοιπὸν τὰ ἐξ Τουρκικῶν πλοίων ἀνεκώχουον πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Ναυπλίου, ὃ Ἐλφινστὸν μετὰ τριῶν μόνων πλοίων καὶ δύο δικρότων προσελάσας αὐτοῖς ὑπὸ ἐνατικὴν σημαίαν, ἅμα ὡς εἰς βολήν τηλεβόλου προσεγένετα, ἀπέτασε τὴν Ῥωσικὴν σημαίαν καὶ ἀποφασιστικῶς μετὰ μεγάλης γενναιότητος προσέβαλε τὴν μεμονωμένην ταύτην μερίδα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ Χασσάν ἀνταπεκρίθη μετ' οὐχὶ κατωτέρας ἀνδρείας, ἀλλ' ὅμως παράκατα ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν λοιπῶν πάντε πλοίων καταφυγόντων ἐν τῷ λιμένι καὶ μόνος ἐκτεθεὶς εἰς τὸ πῦρ ὄλου τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου, δυσκόλως πάνυ κατώρθωσεν ἀπαλλαγθεὶς ν' ἀποχωρήσῃ καὶ ὑπερασπισθῆ ὑπὸ τὸ πῦρ μικροῦ τινος φρουρίου, ἀνυφουμένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς βράχου, ἵνα παρακολύη τὴν εἰς τὸν λιμένα προσέλασιν. Ἐκείσε καταδιώξας αὐτὸν ὁ Ἐλφινστὸν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀπέκλεισεν ὄλον τὸν στόλον καὶ πλησιάσας ἀρκούντως θὰ τὸν ἐκάνονόβουλει, ἂν μὴ σφοδρὸς βορρᾶς, προσκαθίσας μάλιστα ἐν τῶν πλοίων του, τὸν ἠπειλεῖ νὰ τὸν κατασυντρίψῃ ἐπὶ τῆς παραλίας. Πλὴν ἀρκούμενος εὐχαριστικῶς εἰς τὴν πρώτην ταύτην εὐκαιρᾶ ἀπόπειραν, δι' ἧς κατετάραξε τὰ ἐχθρικά σχέδια, ἀπεχώρησε νύκτωρ ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου πρὸς τὰ Κύθηρα, ἵνα προὔπαντήσῃ τὰς ἀναμενομένας βοηθείας. (ἀκολουθεῖ)

ΔΗΜΩΔΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

—
ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ.

ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

Α. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

(συνέχεια ἴδε φυλλάδιον Κ')

180.

Καὶ τὴν πῆττ' ἀνέρευα
καὶ τὸ σκύλο χορτά το'
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 126. ἀριθμ.
136.

181.

Καλομοῖρα ποῦ μ' ἐγὼ
'ποῦ χασ' ἕνα κ' ἤρα δυό.

182.

Καλόμου χοζουράκι μου τὸ κα-
κό σου θέλω γῶ.

183.

Καλὲ κυράτσα θωμακὴ
ἀπ' τὸν ὕπνο 'ς τὸ φαί;

184.

Καθὼς γενήκαμε ἄνδρα μου ἢ ἐ-
σύ ν' ἀποθάνης ἢ ἐγὼ νὰ μείνῃ
χῆρα.

185.

Κακό πρᾶμμα τὸ μαθεῖ.

186.

Κακό σκυλι ψόφο δὲν ἔχει.

187.

Καλλ' εἶσθα ἴζωρισμοί, μὰ
πάρτε καὶ μιὰ γάτα.

188.

Καλλὲς εἶναι κ' ἢ λιές, μὰ ποῖο
καλό 'ναι τὸ χαθιάρ.

189.

Καὶ μὲ τὰ ἑκατὸ 'στὴ φυλακὴ
καὶ μὲ τὰ χίλια μέσα.

190.

Καινούργιο κόσινάκι μου

ποῦ θε νὰ σὲ κρατάσω;
μὰ νὰ παληώσῃς
ποῦ θε νὰ σὲ πετάξω.
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 123. ἀριθ. 93.
'Αραβαντ. σελ. 59.
191.

Καλημέρα γείτονα, κί' ὅτι μὲ
θεῖς ἔχε με.
192.

Κάλλιο κωφὸς
παρὰ λωλὸς.
193.

Κάλλιο ἕνα φίλο παρὰ χίλια
γρόσα.
194.

Κάλλια γρόσα
παρὰ γλώσσα.
195.

Κάλλια λάχανα μὲ γάλα
παρὰ ζάχαρι μὲ γρόννα.
196.

Κάλλια στὸ 'μάτι
παρὰ στὸ κεφάλι.
197.

Κάλλια κακιὰ χώρα
παρὰ κακὸ χωριό.
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 134. ἀριθ.
247, 248.

198.

Κάλλια πέντε κάρβουνα
παρὰ πέντε πρόβατα.
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 130. ἀριθ. 204
199.

Κάλλια πουλάκι στὸ κλαδί
παρὰ πουλάκι στὸ κλουδί.
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 133. ἀριθ. 245.
200.

Κάλλιο γαϊδουρόδεμα
παρὰ γαϊδουρογύρεμμα.
201.

Κάλλια τοῦ φειδιου ἢ γλώσσα
παρὰ τῶν ἀνθρώπων.
Πρόβλ. Βενιζ. 134. ἀριθ. 225.
Βερετ. σελ. 77. ἀριθ. 43.
'Αραβαντ. σελ. 62. ἀριθ. 598.
202.

Κάλλια νὰ ξέρῃ παρὰ νὰ 'χη.
203.

Καλὰ 'ν τὰ φαρδομάνικα
μον' τὰ φοροῦν παππάδες.

Πρόβλ. 'Αραβαντ. σελ. 60 ἀριθμ.
573.

204.

Καὶ τοῦ κουμπάρου ὁ σκύλος
σύντεκνος κ' ἐκαίνος.
205.

Κάμε τοῦ λωλοῦ καλὸ
νὰ σηκωθῇ νὰ φύγῃ
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 136. ἀριθ.
284.

206.

Κάμε τοῦ χωριάτ' καλὸ
νὰ πάρ' τὴ κάππα του νὰ φύγῃ.
Πρόβλ. Βερετ. σελ. 76. ἀριθ. 8.
207.

Κάμεις λάβεις, τὸ κεφάλι μὴ σὲ
πενέση.
208.

Κανεὶς μούρη βλέπει
καὶ ψυχὴ δὲν βλέπει.
209.

Καὶ τοῦ χρόνου παληκάρι
νὰ φορῆς τὸ Μάϊ γούνα
καὶ τὸν Αὔγουστο κουκουῖλα.
'Ατελής παρὰ Βενιζ. σελ. 311.
ἀριθ. 390.

210.

Κάτσε κῶλο κάμε βόκκα.
211.

Κατὰ τὸ μέτρος
χορεύει ὁ Πέτρος.
212.

Κατὰ μάνα κατὰ κύρη
κάμαν καὶ γυῖο Ζαφείρη.
213.

Κατὰ τὰ μούτρα μας
κ' οἱ μαχαρμάδες.
514.

Κατὰ τὸ πάπλωμα καὶ τὸ κρού.
Πρόβλ. 'Αραβαντ. σελ. 64. ἀριθ.
926.

215.

Κῶλος καὶ βρακί
216.

Κάπου σ' εἶδα
κάπου μ' εἶδες.
217.

Κάμε καλὸ
στοῦ χωριάτη τὸ χωριό.

Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 134. ἀριθ.
585.

218.

Κόκκινη τρέχα
'ἡμάτια γαλανὰ
καρδιά τοῦ διαβόλου
ψυχὴ τοῦ Σατανά.
219.

Κορίτση μικροκάμωτο
καὶ χῆρα μακρομούρα.
220.

Κουκιά βραδύ, κουκιά ταχύ,
κουκιά τὸ μεσημέρι
νὰ κουτουθῇ ὁ μάγειρος
ὅπου τὰ μαγειρεύει.
221.

Κρύα δόντια
ξερὸ ψωμί
καὶ κρυσταλένια πόδια
ἀνήφορο πολύ.
222.

Κυλᾶ ἢ πέτρα πᾶ' 'ς τ' αὐγὸ;
— ἄλλοις τ' αὐγὸ.
Κυλᾶ τ' αὐγὸ πᾶ' 'ς τὴ πέτρα;
— παλ' ἄλλοις τ' αὐγὸ.
223.

Κῶλος μας βρακί δὲν ἔχει
σκούφια μὲ λουλούδια θέλει.
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 204 ἀριθ. 381.
224.

Κῶλος π' οὔλο κλάνει θὰ χέση
κι' ὄλας.
225.

Κρίμμα 'ς τὰ δευτεριάτικα.
226.

Καλῶς τὸ 'δοῦλο' τοῦ θεοῦ καὶ
καὶ τὸν ἐχθρὸ τῆς πῆττας.
Λ'.

227.

Λαγὼν θὰ βγάλης.

228.

Λέγε, λέγε τὸ κοπέλι
ἔκαν' τὴ γρηὰ καὶ θέλει.
Πρόβλ. 'Αραβαντ. σελ. 102 ἀριθ.
1092.

229.

Λεῦψ' ἀπ' τὸ καλὸ μὴ σὲ κο-
λήσ' τὸ κρίμμα.
Πρόβλ. Βενιζ. σελ. 148. ἀριθ. 20.

ΔΙΑΤΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΩ.

Ἀμειβοῦται τῷ κωμῷ Κ. Ν.

— Πῶς διατί οἱ στίχοι σου μελαγχολίαν πνέουν;
Καὶ διατί ἀπηύδησες νὰ ζῆς τοσοῦτο νέα,
Τὰ δάκρυά σου διατί ὡς ἀπὸ κρήνης βέουν;
Τίς πόνος, τίς τὰ στήθη σου πιέζει τὰ ἀκμαία;
— Ἡρώτα χθές εἰς ἀδελφός, εἰς φίλος μου ἠρώτα
Ὁ πρῶτος ὃν ἐγνώρισα τὰ ἔτη μου τὰ πρῶτα...

Ὅποῖαν μὲ ἐγνώρισε καὶ μὲ εὕρισκε ποῖαν!...
Τὰ χεῖλη μου μειδιάμα διέστελ' αἰωνίως
Εὐκλόνηζε τὸ ὄμμα μου τὴν τῆς ψυχῆς αἰθρίαν
Καὶ ἦτο, ἦτο δι' ἐμὲ παραδείσος ὁ βίος
Φεῦ! πῶς ταχέως ἐρρευσαν τὰ ἔτη μου ἐκεῖνα!
Καὶ πῶς ἀκάνθα; ἀπαντῶ ἔνθα ἀπῆντων κρίνα!

Πόσον ἠλλάγην! Ἐγεῖνα ἐξ ἄλλης ὅλως ἄλλη
Τὸν ἑαυτόν μου οὐδ' ἐγὼ αὐτὴ ἀναγνωρίζω
Ἄγρια μὲ κατέβαλε ψυχῆς ἀνεμοζάλη
Καὶ ἡ γαλήνη πρὸ πολλοῦ τί εἶναι δὲν γνωρίζω
Διηνεκῆς ὁ βίος μου κατέστη τρικυμῖα
Ὡς ἐν ἀβύσσῳ φέρομαι, ἐν ἀχανεῖ σκοτία...

Ποσάκις χεῖλη βλάσφημα ἠνέωξα ἀλγοῦσα!
Καὶ κατηράσθην τὸν Θεόν, τὰ πάντα κατηράσθην
Ποσάκις τὰς ἐλπίδας μου νὰ σβέννυνται ἰδοῦσα
Νὰ δώσω πέρας εἰς ζωὴν ἀθλίαν ἡτοιμάσθην!
Ποσάκις ἀντιμέτωπος τοῦ Χάρωνος εὐρέθην
Καὶ ὄμως φεῦ! εἰς τὴν ζωὴν νὰ σύρωμαι ἀφέθην!

Τί ἔχω, πῶς μελαγχολῶ ματαίως ἐρωτᾶτε
Ἄλοιστοι τὸ στήθος μου καταβιβρώσκουν πόθοι...
Σιγῶσι πάντα ἐν ἐμοί, πᾶν αἶσθημα κοιμᾶται
Καὶ ἡ ψυχὴ οὐδὲν ποθεῖ ἐξ ὧν ποτὲ ἐπόθει...
Δὲν θέλω τι, πλὴν καὶ πολλὰ ἐπιθυμῶ συγχρόνως
Εἶναι βαθὺ μυστήριον τοῦ στήθους μου ὁ πόνος...

Δὲν τὸ γνωρίζω οὐδ' ἐγὼ τί ἔχω, δὲν γνωρίζω...
Αἶνιγμα εἶναι δι' ἐμὲ μυστήριον ἐπίσης
Ἐὰν γογγύζω, ἀγνοῶ πλὴν διατί γογγύζω
Καὶ ὡς οἱ ἄλλοι ἐρωτῶ μετ' ἀπορίας ἴσης
Ὡ! ἄφετε ὁ πόνος μου μυστήριον νὰ μείνῃ
Μὴ ἐρωτᾶτε διατί τὸ ὄμμα δάκρυ χύνει.